

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IX Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 22.01.2019, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele peatamaks Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelise piirilepingu ratifitseerimise protsess" eelnõu (767 OE) esimene lugemine

2. 11:07 Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse eelnõu (786 SE) esimene lugemine

3. 11:17 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (788 SE) esimene lugemine

4. 11:23 Loomakaitseseaduse ja looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (755 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Täiskogu IX istungjärku teise töönädala teisipäevane istung algab eelnõude ja ettepanekute üleandmisega. Seda soovi ei ole. Palun kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 66 saadikut.

1. 10:01 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele peatamaks Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelise piirilepingu ratifitseerimise protsess" eelnõu (767 OE) esimene lugemine

10:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Head kolleegid! Täna esimene päevakorrapunkt on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele peatamaks Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelise piirilepingu ratifitseerimise protsess" eelnõu 767. Õige lühidalt tuletan ma teile meelde selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Kõigepealt on eelnõu esitaja ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit. Juhtivkomisjoni esindaja ettekanne kestab samuti kuni 20 minutit. Iga Riigikogu liige saab kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse, läbirääkimistel võtavad sõna fraktsioonide ja komisjonide volitatud esindajad. Lõpphääletusel on nõutav Riigikogu koosseisu häälteenamus. Kutsun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Henn Põlluaasa. Palun!

10:02 Henn Põlluaas

Lugupeetud Riigikogu asespiiker! Lugupeetud riigikogulased! Ma olen Riigikogu selle koosseisu ajal selleksa teemal siin rääkimas juba mitmendat korda. Minu heameeleks tundub, et täna on teid siin saalis rohkem kui varasematel kordadel. Ma ei tea, kas see on tingitud sellest, et te lähenevate valimiste tõttu soovite näidata, justkui te oleksite nendes asjades aktiivsemad ja tegeleksite tõsisemalt Eesti huvide kaitsmisega, või on see lihtsalt laiskus, et te ei viitsi praegu siit ära minna. Kõikidel eelnevatel kordadel, kui Eesti Konservatiivne Rahvaerakond on esitanud eelnõu, et võtta tagasi loovutuslik Eesti-Vene piirileping, on kõik teised erakonnad hääletanud selle eelnõu vastu. Ma ei tea, kas on mõtet teile üle rääkida seda ajalugu, neid sündmusi, mille tõttu me tänases olukorras

oleme. Ma olen sellest ka varem rääkinud. Võib-olla peaks, sellepärast et tundub, justkui teid see ei huvitaks, justkui teid Eesti huvid ei huvitaks, justkui teid Eesti territoriaalne terviklikkus ei huvitaks. Seetõttu on mul tunne, et võib-olla ma ei räägigi mitte teile – kuigi ma loodan, et te kuulate –, vaid ma räägin hoopis Eesti rahvale ja kõigile neile, kes peaksid seda istungit praegu kas kuulama või vaatama või seda hiljem tegema.

Ma olen kirjutanud, muuseas, sellel teemal ka raamatu. Siin see on. Siin on kirjas Eesti piiri lugu alates Eesti riigi loomisest kuni tänapäevani, kõik, mis on toimunud, kõik, mis on tehtud, kõik, mida keegi on öelnud, ja isegi kõik, mida keegi on mõelnud. Võtke see raamat raamatukogust, sest poodidest seda enam ammu ei leia, ja lugege. Ma loodan, et te mõtlete ka sellele, et sellele raamatule tuleb ju järg, sest piirisaaga ei ole lõppenud. Ma loodan, et te ei taha seal negatiivsete näidetena sees olla. Aga Eesti piir – selline, nagu ta täna on – või teisisõnu ajutine kontrolljoon kujunes välja ju siis, kui Eesti ei olnud isegi mitte okupeeritud, vaid Venemaa kuulutas 1944. aastal ühepoolselt Petserimaa ja Narva-tagused alad endale kuuluvaks. See oli räige rahvusvahelise õiguse rikkumine, täpselt samamoodi käitub Venemaa praegu oma teiste naaberriikidega, nii Gruusia kui ka Ukrainaga: ta on vallutanud, okupeerinud, annekteerinud nende alasid. Mitte mingisugust vahet Eesti alade okupeerimisega ei ole, ainukene vahe on ajaline: meie alad okupeeriti varem, Krimm ja Gruusia Osseetia alad hiljem. See ongi ainukene vahe. Teie siin, Eesti erakonnad, olete ja ka üldsus on väga vapralt võidelnud ja võtnud sõna teiste riikide territoriaalse terviklikkuse eest, mõistnud hukka Venemaa agressioonid, aga see on ainult silmakirjalik mulliajamine, sest te unustate ära selle ja sulete silmad selle ees, mis Eestis toimub, selle ees, et 5,2% meie territooriumist on täpselt samamoodi okupeeritud ja annekteeritud. Kogu teie jutt sellest, et venelased peaksid Krimmist välja kolima, on silmakirjalik. See näitab tegelikult teie sügavat hoolimatust Eesti riigi vastu, meie esivanemate võitluse ja ohverduse vastu, meie tuleviku vastu. Järgmisena olete valmis ehk ära andma Kirde-Eesti ja ei tea mida. Kas te mõtlete ka, mis te teete? Kuidas te vaatate enda isadele ja vanaisadele silma, kuidas te enda lastele ja lastelastele seletate, et oh ei, meile ei ole seda vajagi, tühja meil sellest Eesti territooriumist, mis sest, et see on põhiseaduse järgi ja ka kõikide moraalse ja eetiliste kaalutluste järgi püha ja puutumatu? Te olete kõik andnud vande, et seda kaitsta, te peaksite olema valmis kaitsma seda surmani. Aga selle asemel ajab Eesti riik, valitsus ja Riigikogu poliitikat, mille ainukene eesmärk on mängida Venemaa tahte järgi. Kes on siin tegelikult need putinistid, kes Kremli soove täidavad?

Kuni 1994. aastani seisis Eesti vapralt selle eest, et saaksime tagasi Tartu rahulepingust tulenevad alad, aga peale seda, muuseas, sotside eestvedamisel, kõik muutus. Esimesena tuli sellega välja Andres Tarand, järgnes Lennart Meri oma soovidega. Lõpuks oligi nii, et vapper läbirääkimine, enda huvide eest seismine asendus täieliku lõmitamisega, allaheitlikkusega, saba jalge vahele tõmbamisega ja loovutusliku piirilepingu sõlmimisega, kus ei ole mitte ühtegi Eesti soovi ega eesmärki täide viidud. Kõikides küsimustes on alla antud ja järele antud Venemaale, kes on läbirääkimised sidunud igasuguste muude teemadega. Kõigega oldi nõus. Kõigega oldi nõus – andke andeks! – nagu prostituut, aga mitte iseseisev suveräänne väärikas riik, mis me peaksime olema.

Piirileping rikub otseselt meie põhiseadust, mis ütleb, et Eesti riigi territoorium on ühtne ja jagamatu. Jüri Uluots seletas 1937. aastal seda paragrahvi nii, et see tähendabki sõna-sõnalt seda: Eesti territoorium on ühtne ja jagamatu, sellest ei või mitte jupikestki ära anda. Paragrahv 122 ütleb, et Eesti ja Vene maismaapiir on määratud Tartu rahulepinguga. Seda see tähendabki: Eesti ja Vene maismaapiir on määratud Tartu rahulepinguga, kus on täpselt öeldud, kus kohas piir jookseb. Tartu rahuleping on ÜRO kehtivate rahvusvaheliste lepingute registris, see kehtib ka täna. Ajutine kontrolljoon, mis on olude sunnil paika pandud, toimib riigipiirina, see toimib suurepäraselt.

Siit me jõuame nende valedeni, mida on esitatud selle Eesti huve rägelt rikkuva piirilepingu õigustamiseks. Kunagi räägiti meile, et Eesti ei saa Euroopa Liidu ega NATO liikmeks muidu, kui me peame selle piirilepingu sõlmima. Me teame, et see on vale. Me oleme nii Euroopa Liidus kui ka NATO-s. See, et uut piirilepingut ei ole, ei lugenud midagi. Siis räägiti meile, kuidas meie suhted paranevad peale seda, kui me selle loovutuse ära teeme ja Saaremaa-suuruse tüki oma isamaast agressorile ja okupandile kingime. Läti tegi ju 2005 täpselt samasuguse leppe ära ja andis okupeeritud Abrene alad venelastele. Kas keegi saab väita, et suhted oleksid nüüd grammivõrdki paremad? Ei ole.

Vaatasin läbi, millised olid eelmistel kordadel eri erakondade vastuväited allkirja tagasivõtmisele. Neid põhjendusi on ka varem esitatud. Olid sellised põhjendused, et kui me oleme juba korra võtnud selle suuna, siis ei tohi teist suunda võtta ja ümber mõelda, riigi järjepidevus on oluline. No kuulge, andke andeks! Kui kapten näeb, et laev sõidab karile, siis on kapteni kohustus rooli pöörata ja öelda meestele,

et me peame tegema kõik, et mitte põhja minna. Mis jutt see on, et riik ei saa endale kahjulikust leppes tagasi astuda? Loomulikult saab. Siis on väidetud veel, et praegu ei ole õige aeg. Millal siis on õige aeg? Just nimelt praegu, kui Venemaa on näidanud, et ta sülitab rahvusvahelistele lepetele ja rahvusvahelisele õigusele, kui Venemaa on näidanud, et ta on varjamatult meile vaenulik riik ja tema eesmärk on taastada impeerium ning ta on meie iseseisvuse ajal korduvalt teatanud, et Tartu rahuleping on vaid paber, millega tasub ainult kemmergusse minna. Millal oleks siis veel õigem aeg? Just nüüd on õige aeg ajada lõpuks ometigi selg sirgu ja ütelda, et me seisame oma isamaa eest, me seisame oma riigi territoriaalse terviklikkuse eest ja me astume sellest leppes tagasi.

Kui seda ettepanekut väliskomisjonis arutati, leidis ka Isamaa esindaja, et ainukene põhjus, miks me sellega nüüd välja tuleme, on lähenevad valimised. Sugugi mitte. Eesti Konservatiivne Rahvaerakond on erakond, kes seisab Eesti riigi ja eesti rahvuse huvide eest. Me oleme selle teemaga ka varem välja tulnud. Ja kui te peaksite selle eelnõu täna tagasi lükkama, siis me tuleme sellega välja uuesti ja uuesti, sest me tahame, et Eesti oleks tõesti väärikas riik, mitte mingi Kremli jalanarts. Aga see on õige, et praegu, enne valimisi on väga hea aeg selleks, et kõik te saaksite näidata enda tegelikku palet. Ma ei ole lugenud mitte ühegi erakonna programmist, ei valimisprogrammist ega põhiprogrammist, et teie eesmärk oleks loovutada need alad Venemaale. Seega loodan ma, et teie, kes te siin täna istute, ja teie, kes te siia veel hääletama tulete, julgete hääletada kui rahvasaadikud, julgete tõesti seista enda valijate ja Eesti rahva eest. Ja me teeme selle ära, täpselt samamoodi, nagu Venemaa 2005. aastal teatas, et nemad on sellest piirilepingust taganenud, kuna Eesti pool pani preambulis viite Tartu rahule. Mida see näitab? Venemaa väidab, et Tartu rahu ei maksa mitte midagi ja see leping on ainult ajalooline dokument, kuid kui me panime selle viite preambulis, millel ei ole seaduslikku sisu ja mis ei kohustaks Venemaad mitte millekski, siis isegi selle peale nad tundsid, et see annaks meile justkui õiguse esitada neile hiljem territoriaalseid pretensioone. Nii et tegelikult nad tunnustavad Tartu rahu, nad teavad, et see on kehtiv ja niisama sellest ei pääse. Aga kui me sõlmime selle piirilepingu, siis – meie õigusteadlased on seda korduvalt kinnitanud – sellega me tühistame Tartu rahulepingu ka omalt poolt. Sellepärast, et piiriküsimus oli rahulepingu üks olulisemaid punkte, lisaks sellele, et Venemaa lubas rahulepingus tunnustada igaveseks ajaks Eesti puutumatust ja loobuda kõikidest nõuetest meie vastu. Kui me ise tühistame selle leppega Tartu rahulepingu, kas te siis annate endale aru, millega te hakkama saate? Meie Teabeameti ja kapo juhid on korduvalt juhtinud tähelepanu sellistele isikutele, keda kutsutakse kasulikeks idiootideks, nendele, keda kutsutakse mõjuagentideks. Me teame kõik, mida need terminid tähendavad, millega sellised inimesed tegelevad, kelle huve nad esindavad. Mina toon siia juurde veel ühe aspekti ja astun sammu edasi. Ma tuletan teile meelde selliseid isikuid nagu Simm, Dressen, Metsavas, Puusepp jne. Nende ühine nimetaja on see, et nad ei olnud lihtsalt kasulikud idioodid ega mõjuagendid, vaid nad olid riigireeturid. Kui me vaatame seda, et uus piirileping on otseselt meie põhiseadusega vastuolus ja karistusseadustik ütleb, et Eesti territoriaalse terviklikkuse vastu suunatud teod on riigireetmine, siis ma soovitan mõelda teil, kes te siiaani olete seda piirilepingut toetanud, mida see samm tähendab, kui teie heakskiidul antakse Venemaale ära 5,2% meie territooriumist, kusjuures ilma et keegi mitte kõige vähematki tagasi nõuaks või sooviks kompensatsiooni või oleks küsinud Venemaalt tagasi Tartu Ülikooli varasid, mis on sinna viidud, või oleks nõudnud meie presidendi ametirahagi tagasi. Oh ei! Täpselt samamoodi ei küsi mitte keegi mitte punast krossigi nende maavarade eest, mis Venemaale jäävad. Narva jõe taga põlevkivimaardlates on umbes 400 miljonit tonni põlevkivi, millest valmistatud diislikütus kataks meie vajadused 70 aastaks. Kas te kujutate ette, mis selle väärtus on? Meil ei ole seda vaja. Meid ei huvita klaasiliiv Petserimaal, meil ei ole seda vaja. Meid ei huvita keraamikasavi Petserimaal, meil ei ole seda vaja. Meil ei ole vaja ka kümnete tuhandete inimeste vara, mis Petserimaale on jäänud. Me sülitame umbes 10 000 Eesti kodanikule, kelle me jätame Petserimaale. Meil pole neid vaja. Meil pole midagi vaja.

Mis riik see on, mis valitsus see on, mis Riigikogu liikmed need on, kes on valmis sülitama enda riigi ja rahvuse peale, põhiseaduse peale, meie huvide peale? Selles suhtes on tõesti hea, et valimised on tulemas. Me oleme taas kord selle teema üles tõstnud, ning inimestel, kellest muuseas 2005. aasta küsitluse järgi, kui see piirileping esimest korda allkirjastati, 82,5% olid Eesti alade loovutamise vastu, on selge pilt, kelle poolt tasub häält anda, kelle poolt mitte, kes seisavad Eesti eest, kes mitte, ja millised erakonnad kannavad südames eestluse aadet, meie iseseisvuse aadet, suveräänsuse aadet. Kõik muu, mis te siin räägite, kõik põhjendused, mida te võite välja tuua peale minu esinemist, on tühi õhk, see on kui kärbsepirin kõrvus. Selles pole mingisugust sisu, see on ainult hale eneseõigustamine, et näidata, justkui oleks selles teie lõimitamises mingigi mõtestatus. Aga seda ei ole. Meie kohus on seista Eesti

eest. Selleks ma teid üles kutsungi. Aitäh!

10:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, kas te lõpetasite? Paragrahvi 67 kohaselt oleks te võinud ka lisaaega küsida, kuid nüüd on otsus juba tehtud.

10:23 Henn Põlluaas

Ma ei teadnud seda.

10:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimused. Palun, Martin Helme!

10:23 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud asespiiker! Hea ettekandja! Mul on selline küsimus, et kui me sellest piirilepingust loobuksime, kui Eesti võtaks oma allkirja sellelt tagasi, siis mis edasi saaks, kui me keerame taksomeetri nulli. Mis on meie plaan või mis peaks olema Eesti plaan suhetes Venemaaga, eriti vaidluses territooriumi üle?

10:23 Henn Põlluaas

Väga lihtne. Tartu rahulepingu järgne piir kehtib siiamaani, rahvusvahelise õiguse järgi on see meie territoorium. Kokkuleppel Venemaaga ja vastavalt ka meie piirilepingule on kehtestatud ajutine kontrolljoon, mis toimib riigipiirina. Selles suhtes ei usu ma, et siin oleks mingit muutust lähipäevil või lähiaastatel tulemas. Venemaa on need alad meilt jõuga võtnud, jõuga meie neid tagasi võtma loomulikult ei lähe. Aga me ootasime 50 aastat enda taasiseseisvumist ning võime oodata veel ja veel, äkki saame kunagi need alad tagasi. Puuduvad igasugused moraalsed, majanduslikud, poliitilised või mis iganes põhjendused, miks me peaksime need alad tasuta loovutama Venemaale, kes on agressor, kes ei hooli rahvusvahelisest õigusest ja kes on varjamatult näidanud vaenulikkust meie vastu. Selles suhtes mitte mingisuguseid muutusi suhetes ei tule, need ei lähe paremaks ega halvemaks. Läti näide näitab seda suurepäraselt. Head suhted sõltuvad ainult Venemaast, meie võime kas või pea peal käia. Kui me astuksime SRÜ liikmeks, siis vaat see oleks võib-olla ainukene asi, mis suhteid parandaks. Aga mitte miski muu. Nii et tegelikult mingi aja kindlasti okupatsioon ja anneksioon meie aladel jätkuks, aga me saaksime ikkagi näidata, et me oleme tõesti iseseisev ja väärikas riik, kes seisab enda huvide eest ega muutu terve maailma ees naeruväärseks riigiks, kes rahu ajal, ilma et agressor ähvardaks kuidagi sõjaliselt või ei tea mis kombel, annab enda alad ära.

Nii et 2005 tegi Venemaa ära selle, et võttis enda allkirja tagasi. 2019. aastal võiks Eesti oma allkirja tagasi võtta. Kui tõepoolest leidub neid, kes ikkagi tahaksid sellest loobuda, siis on ka ju võimalik alustada uusi läbirääkimiste voore, lähtudes just nimelt sellest, et Venemaa maksaks kinni kõik tekitatud okupatsioonikahjud ja kõik eraisikute ja firmade okupeeritud aladele jäänud varad ning maksaks Eesti riigile kinni sinna jäävad maavarad ja kõik muu. Selle üle me võime ju arutada, aga mitte lihtsalt nii, et me anname kõik niisama tasuta ära ja ütleme, et meile polegi mitte midagi vaja. See on nõdrameelne. Pealekauba võime selle teema panna ka rahvahääletusele. Kõik need põhiseaduse punktid, mis ma teile enne ette lugesin, ütlevad ju üheselt, et seda piirilepingut ei ole võimalik sõlmida, see on põhiseadusvastane, ja põhiseadus ise ütleb, et Eesti ei sõlmi välislepinguid, mis on vastuolus põhiseadusega. Selleks et piiri muuta, on vaja teha rahvahääletus, referendum, muutmaks põhiseadust. Need on need võimalused, et muuta seda piiri, aga mina ei näe selleks absoluutselt mitte mingisugust põhjust ega vajadust. Seda enam, et tegelikult Eesti taasiseseisvumise ajal isegi Ülemnõukogu kuulutas, et me tahame tagasi Tartu rahulepingu järgseid alasid, seda kuulutas Eesti Komitee, seda kuulutas ka Riigikogu. See on olnud meie jätkuv suund, vahepealset võib lugeda lihtsalt nende kolme kategooria, keda ma enne ette lugesin, sisseviidud vimkaks, mille me peame sirgeks ajama.

Aga me ei olnud üksi ka läbi terve okupatsiooniaja. Needsamad taotlused on olnud ka kõikidel teistel okupeeritud riikidel. Ma loen teile ette mõned korrad, kui terve maailm seisis meie selja taga ja nõudis meie iseseisvuse ja territoriaalse terviklikkuse taastamist. 1975. aastal kinnitati Helsingis Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverentsi lõppaktis, et Euroopa riikide sõjajärgseid piire ei tohi vägivaldselt muuta. Kuidas muudeti Eesti piiri? USA, Inglismaa, Prantsusmaa ja teised lääneriigid deklareerisid, et ei

tunnusta NSV Liidu toimepandud Balti riikide okupeerimist ega nende vägivaldselt muudetud piire. 1983. aastal võttis Euroopa Parlament vastu otsuse, millega mõisteti hukka Balti riikide okupeerimine Nõukogude Liidu poolt. 1983. aastal tegi USA president Reagan avalduse, et Balti riikide jätkuva ebaseadusliku okupeerimisega rikub Nõukogude Liit rahvusvahelist õigust, nagu see on välja kuulutatud ÜRO hartas ja ÜRO Peaassamblee järgnevatel resolutsioonides. 2005. aastal võttis Euroopa Parlament vastu teise maailmasõja alase resolutsiooni, mis mõistis hukka kommunistliku okupatsiooni Ida-Euroopa riikides. 2005. aastal võttis USA Kongressi esindajatekoda vastu resolutsiooni, milles kutsuti Venemaad Balti riikide okupeerimist tunnistama, selle eest vabandust paluma ning ebaseaduslikku annekteerimist hukka mõistma. 2006. aastal võttis Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee vastu resolutsiooni, mis mõistis hukka totalitaarsete režiimide sooritatud kommunismi kuriteod ja nõudis nende tagajärgede likvideerimist. Mida muud on meie alade okupeerimine ja annekteerimine kui kommunismi kuritegu! Aga Eesti riik tahab seda legaliseerida, tahab anda sellele seadusliku aluse. See on häbiväärne.

10:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Põldaru.

10:31 Raivo Põldaru

Lugupeetud aseesimees! Hea Henn! Jätkan just sinu viimasest lausest, et miks me siis oleme selleni jõudnud, et Eesti riik tahab legaliseerida olukorda, mille Nõukogude Liit, mille Venemaa on tekitanud. Ometi on siit saalist ju tihti kõlanud ka see, et tegelikult meie ja Venemaa vahelised suhted olenevad ainult Venemaast ja tema tahtest. Nii et siin ilmselt ei ole põhjust kellelgi arvata, et riigipiirileping aitaks neid asju parandada. Kui tahet on, need paranevad, kui tahet ei ole ... Mis siis ikkagi selle taga võib olla, et me oleme niikaugele jõudnud, et seal allkirjad tõepoolest all seisavad? Mis see asi võib olla? On sul mõtteid?

10:32 Henn Põlluaas

Ma arvan, et see ei ole isegi mitte miljoni dollari küsimus, vaid see on sadade miljardite dollarite või eurode küsimus. Minul sellele vastust ei ole. Me loobume selle leppega tõesti sadadest miljarditest, mida me kingime Venemaale. Miks seda on tehtud? Ma ei oska öelda. Üks põhjusi on võib-olla selles, et Eestis ei toimunud peale Eesti taasiseseisvumist lustratsiooni: endised võimuesindajad, kvislingid, kollaborandid jäid võimule. Võib-olla see on põhjus, sest nad kõik olid nabanööri pidi seotud Kremli, KGB, GRU ja jumal teab millega ning see nabanöör jätkus ju peale Venemaa n-ö iseseisvumist Nõukogude Liidust FSB ja muude nabanööridega. See on üks põhjusi.

President Arnold Rüütel on öelnud, et Eesti esimeses Riigikogus peale taasiseseisvumist olid enam kui 30% liikmetest KGB agendid, kaastöötajad, koputajad. Ma ei kahtle selles numbris. See võib-olla annab ühe seletuse, miks peale seda, kui Eesti tõesti vapralt võitles endale iseseisvuse kätte, hakkasid mõne aasta pärast toimuma sellised kummalised lood, et läbirääkimised Venemaaga muutusid kõigeks muuks kui läbirääkimisteks, need muutusid allaheitlikuks kapitulatsiooniks. Täna on olukord kindlasti teine, kui oli esimestes Riigikogudes, aga ma siiski näen, et tahet Eesti riigi eest seista ei ole. Need, kellel seda tahet ei ole, peaksid väga sügavalt mõtlema, kas nende koht on Eesti riigi tüüri juures või hoopiski mujal. Nii et minul ei ole sulle, hea Raivo, kahjuks anda seda vastust, miks tahetakse nii järjekindlalt, nii sihikindlalt Eesti riigi huve kahjustada ja seda piirilepingut ikkagi sõlmida. See ei ole iseseisvale ja suveräänsele riigile kohane, sest seda ei nõua meilt mitte keegi, nagu ma ka varem ütlesin. Seda ei nõua ka mitte Euroopa Liit, seda ei nõua meie NATO liitlased, seda ei nõua meie rahvas, seda ei nõua mitte keegi peale mingite kummaliste renegaatlike seltskondade ning Kremli ja Venemaa, kelle huvides see leping otseselt on. Nii et kui täna peaks juhtuma, et järjekordselt lükatakse see eelnõu tagasi, siis ma tahaks näha, kuidas need tagasilükkajad suudavad ennast puhtaks pesta sellest häbist, sellest otsesest Venemaa toetamisest, ja kuidas nad suudavad tagasi lükata väiteid ja süüdistusi, et tegemist on putinistliku sammuga, mida see kahtlemata on, ja kuidas nad veel saavad sel juhul teisi – neid, kes seisavad Eesti eest – süüdistada putinismis või Kremli huvide arvestamises.

10:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Rainer Vakra.

10:36 Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Erinevalt teist on minu vanaisa tõepoolest, püss käes, Eesti vabaduse eest seisnud, kaks korda ka Konstantin Pätsil kätt surunud ja temale teeb selle teie jutu kuulmine küll tõsist muret. Ta palus mul teilt küsida, miks te soovite neid Venemaa kodanikke siia Eesti riiki. Ta palus ka täpsustada, et näiteks Petseri rajoonis on ainult 2% eestlasi, ja ta on tõsiselt selle idee vastu. Ärge rääkige kõigi nende nimel, kes tõepoolest on pannud oma elu ohtu, selleks et Eesti oleks vaba. Mis te ütleksite mehele, kes on sündinud 1925. aastal ja kes peab seda tõepoolest vaks otsuseks? Mis ma oma vanaisale ütlen, hea Henn? Palun lühidalt ja ilma solvamata!

10:37 Henn Põlluaas

Hea Rainer! Erinevalt sinust on minu kaks vanaisa vabadussõjas sõdinud, relv käes. Erinevalt sinust oli minu vanavanaisa Eesti esimene sõjaväetervishoiu ülem vabadussõja ajal. Erinevalt sinust oli minu tädimees Andres Larka esimene sõjaminister Eesti Vabariigis. Erinevalt sinust sõdis ka minu isa, relv käes, Eesti Vabariigi eest – ta oli nii soomepoiss kui tuli ka 1944 koos teistega tagasi ja võitles siin edasi. Nii et ära tule mulle neid jutte palun rääkima! Ja kui ma esindan siin rahvast, siis mul on täiesti selge mandaat selleks olemas. Nagu ma ennegi mainisin, siis küsitluste järgi, mida on aastate jooksul tehtud, on 70–80% ja üle sellegi inimestest täiesti selgelt olnud Eesti alade loovutamise ja uue piirilepingu vastu. See on rahva hääl, millest teie tahate järjekordselt punase teerulliga üle sõita.

Aga mis puudutab Petserimaal elavaid eestlasi, siis tegelikult Petserimaal elab Venemaa andmetel 20 000 – 25 000 inimest. See arv on viimastel aastatel natukene muutunud, aga noored lähevad ära, nii et elanike arv järjest väheneb. Venemaa andmetel on seal 10 000 – 15 000 Eesti kodanikku. Ja see on kõik. Pluss veel Jaanilinn, kus on umbes 10 000 inimest. Nii et tegelikult see, mida varemgi on räägitud, et meile tuleb 100 000 – 200 000 venelast, on täiesti tühi jutt, see on absoluutne vale ja demagoogia. Vaatame seda, kui palju tuli eelmisel aastal, 2018, Eestisse võõrtöölisi – 20 000 ja üle selle. Lisaks kõik muud. Need, kes tulid siia õppima, neid on sadu. Nad tulevad õpiviisaga siia ja siis vahetavad siinviibimise alust, küsides alalist elamisluba. Pluss siis kogu see maailm, mis on meile avatud: Euroopa Liit, USA, Kanada, Jaapan jne. Nii et tegelikult on sisseränne iga aasta mitmekordistunud. Järgmine aasta tuleb võib-olla 30 000 inimest, Siseministeerium on ennustanud, et 33 000. See, kui palju me enda alade tagasisaamisega saame juurde sealseid elanikke, on köömes selle kõrval. Pealekauba võid sa kindel olla, et kõik nad ei soovi Eestisse tulla. (Hääl saalist.) Aga arvuta! Ma ütlesin sulle arvud. Kas sa koolis aritmeetikat ei õppinud või? Väga kahju.

10:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Olga Ivanova!

10:41 Olga Ivanova

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mul vedas, minuga te vist küll vaidlusesse ja demagoogiasse ei lasku, et kes on rohkem eestlane. Minul on isegi kaks küsimust. Olles Riigikogu liige, olete tutvunud ka Riigikogu töökorraga ja teate hästi, et need eelnõud, mis ei läbi kolmandat lugemist Riigikogu ühe koosseisu jooksul, langevad niikuinii menetlusest välja. See ootab ees ka sedasama piirilepingu seaduse eelnõu. Sellest lähtuvalt kaks küsimust. Olete mitu korda öelnud, et Eesti territoorium on okupeeritud. Öelge palun, mis nipiga saab Eesti Vabariik ikkagi vabaks. Palun lihtsat vastust. Teiseks, te olete mitu korda rääkinud kasulikest idiootidest. Vaadates seda eelnõu, tekib mul küsimus, kes on see kasulik idioot, kes flirdib Kremli propagandaga.

10:42 Henn Põlluaas

Aitäh! Kui näiteks 1980. aastal oleks küsitud, mis nipiga saab Eesti vabaks, kas keegi siin saalis olijatest oleks osanud seda öelda? Mitte keegi, ka 1985. aastal ei oleks osanud. Ei oska ka mina sulle öelda, kuidas need okupeeritud alad vabaks saavad. Aga täiesti selge on, et meil puudub igasugune põhjus ja isegi õigus neid lihtsalt niisama ära kinkida. Selleks ei ole mingisugust põhjust. Nagu ma ütlesin, me ootasime meie taasiseseisvumist, vabaks saamist 50 aastat ja me võime oodata ka nüüd. See ei võta meilt tükki küljest, absoluutselt. Ootame, vaatame. Jumal teab, mis maailmas juhtub. Nõukogude Liidu lagunemist ei oodanud mitte keegi, kuid see juhtus. Võib-olla ühel päeval juhtub ka niimoodi, et Venemaa muutub demokraatlikuks riigiks, kes tõepoolest soovib enda naabritega heanaaberlikke

suhteid ja head läbisaamist. Isegi kõige võimatunud asjad on maailmas juhtunud. Ootame, vaatame. Ega mingit muud nippi ei olegi vaja. Ainult ootame ja vaatame, loodame ja palvetame. Mis see teine küsimus oli? Mul ei tule meelde. Aa, küsimus Kremli huvide eest seismise kohta. Täiesti selge on ju, mis on Kremli huvides – saada endale üks jupp maad juurde. Või on see meie huvides, et me loovutaksime enda territooriumi? Siin ei ole üldse mingisugust kahtepidi mõtlemist. Loomulikult, Kremli huvide eest seisavad need, kes tahavad rikkuda meie põhiseadust, meie territoriaalset terviklikkust, meie puutumatust, kes tahavad sellega tõmmata kriipsu peale ka Tartu rahulepingule, mis on Eesti Vabariigi sünnitunnistus.

10:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Jevgeni Ossinovski.

10:45 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mulle jäi teie ettekandest kõrva viide sellele, et 1990-ndate keskpaigas need inimesed, kes Eesti nimel pidasid piirilepingu üle läbirääkimisi, ei seisnud piisavalt Eesti rahvuslike huvide eest. Te viitasite, et sellel võib olla seos nende kommunistliku minevikuga, et nad olid mingil viisil Kremli käsilased. Ma vaatan, et teie erakonna esimees Mart Helme on töötanud Eesti Raamatu marksismi-leninismi osakonnas, olnud tööl pioneeriorganisatsiooni ajakirja Pioneer toimetuses, 1990-ndate keskpaigas oli ta Eesti suursaadik Venemaal ja osales loomulikult ka selle küsimuse arutelul. Kas te oma sõnavõtuga andsite hinnangu Mart Helme tegevusele Eesti suursaadikuna tol ajal, et ta ei seisnud piisavalt Eesti rahvuslike huvide eest?

10:46 Henn Põlluaas

Aitäh! Tüüpiline sotsilik sildistamine ja demagoogia, millel puudub igasugune sisu. Jah, Vene ajal oli tõepoolest igasugustel asutustel ja osakondadel imelikud nimed. See ei tähenda mitte midagi. Sa oled ikkagi toimetaja, kui sa raamatu toimetamisega tegeled jne. Sina peaksid suurepäraselt teadma, mis on Eesti Vabariigi suursaadiku ülesanded ja kohustused, kuidas diplomaat käitub ja milliste juhendite järgi. Kas meie diplomaadid ajavad iseseisvat välispoliitikat mõnes riigis Ameerikas, Venemaal, ükskõik kus? Kui sa seda väidad, siis sa oled ääretult naiivne ega ole siamaani saanud aru Eesti riigi ega üleüldse poliitika ega diplomaatia toimimisest, kuigi sa oled olnud ka minister. "Istu, kaks," võiks selle kohta öelda. Loomulikult, diplomaat täidab talle pandud kohustusi ja ülesandeid, ta lähtub etteantud suunistest. Täpselt nii. Aga küsimus on selles, kes neid ülesandeid annab, kes on need otsused teinud. Siin on see veelahe, mis läheb kasulike idiotide, mõjuagentide, riigireeturite ja lihtsalt muidu lollide vahel.

10:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Meie reeglite kohaselt saab kummalegi ettekandjale esitada ühe küsimuse, mitte näiteks nii, et esimesele ettekandjale esitad kaks küsimust ja teisele null. Seega, Olga Ivanova ja Martin Helme küsimused, kui te olete nende esitamisest huvitatud, lähevad Mart Nutile. Nii, head kolleegid, kui ettekandja oma ettekande ajal demonstreeris üht oma kirjutatud raamatut, siis ma panin tähele saali reaktsiooni. See äratas tähelepanu. Väga sageli toovad väikesed liialdused võib-olla töö lähemale. Üldiselt me oleme seda laadi tegevusest siin kõnepuldis hoidunud, sest kujutagem ette, et mõni ettekandja võtab siia pulti kaasa oma ettekandega üsna selgelt seotud selliseid vaimutooteid nagu rüüvaip, metallhistöö, graafilised lehed või maalid.

10:49 Henn Põlluaas

Miks mitte?

10:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Selles mõttes on see näide vist adekvaatne, sest ka vaimutoode "raamat" kuulub siia hulka. Ehk sõbralik soovitus kolleegidele: alati võib viidata, et ma olen sellise ja sellise raamatu kirjutanud, kuid hoidugem raamatu demonstreerimisest, sest meie oleme siin tolerantsed ja sõbralikud, aga ühiskond ja meedia, kes jälgivad meie tegevust väga teraselt, võivad seda kategoriseerida kui reklaami. Suur aitäh! Nüüd ma kutsun väliskomisjoni liikme Mart Nuti tegema juhtivkomisjoni ettekannet. Palun!

10:50 Mart Nutt

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Väliskomisjon arutas nimetatud eelnõu 17. jaanuaril k.a ning komisjoni istungist võtsid osa Riigikogu liikmed ja komisjoni liikmed Keit Pentus-Rosimannus, Andres Herkel, Anne Sulling, Barbi Pilvre, Henn Põlluaas, Mart Nutt, Oudekki Loone, asendusliikmena Urve Tiidus, Vladimir Velman, Birgit Keerd-Leppik nõunikuna ja Ivar Mölder nõunikuna. Protokollis Laura Särg ning koosolekut juhatajas Marko Mikhelson, komisjoni esimees.

Komisjoni istungil andis eelnõu algatajate nimel põhjaliku ülevaate Henn Põlluaas. Mitte küll nii põhjaliku kui täna siin saalis, aga piisavalt põhjaliku. Komisjoni liikmed tõdesid üksmeelselt – peale algataja enda –, et küsimus ei ole tegelikult praegu aktuaalne. Miks? Piirilepingu ratifitseerimine on praegu külmutatud seisus, sellest ei ole Venemaa Föderatsioon huvitatud olnud ja seetõttu on ka Eesti valitsus võtnud juba varem seisukoha, et me ei liigu piirilepingu ratifitseerimise protsessiga edasi enne, kui sellega hakkab tegelema Venemaa Föderatsioon. Millal see aeg saabub, kas see aeg saabub, ei oska mina hetkel öelda. Nii et komisjoni liikmed olid üldiselt seisukohal, et küsimus ei ole aktuaalne, mis tähendab, et selle küsimuse juurde pöördumine ei ole praegu täpselt samuti asjakohane.

Ma ei hakka refereerima täpsemaid komisjoni liikmete seisukohti, selle teema ümber need keerlesid ja protokoll on meile kõigile kättesaadav. Aga ma tahan siiski rõhutada paari aspekti, mis on antud juhul olulised. Nimelt, me ei aruta praegu piirilepingu ratifitseerimist, me arutame ettepaneku tegemist Vabariigi Valitsusele. Ja ei hääletatud selle üle, kuidas suhtutakse piirilepingusse, sellist küsimust ei saanudki asetada, hääletati selle üle, kas toetada ettepaneku esitamist Vabariigi Valitsusele või mitte. Sellest tulenevalt oli ka hääletustulemus selline, et seda ettepanekut toetas härra Põlluaas üksinda ja teised komisjoni liikmed seda ei toetanud.

Ma kasutan võimalust komisjoni ettekandjana rõhutada, mida on vaja selleks, et piirilepingut ratifitseerida. Selleks on vaja kolme lugemist ja selleks on vaja Riigikogu koosseisu kahekolmandikulist häälteenamust ehk vähemalt 68 häält. Muul moel ei ole võimalik piirilepingu ratifitseerimist läbi viia. See on seis, kus me oleme. Me ei aruta täna piirilepingu ratifitseerimist, vaid ettepaneku tegemist Vabariigi Valitsusele, mis on hoopis teine asi. Aitäh teile!

10:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Ettekandjale on küsimusi. Palun, Oudekki Loone!

10:53 Oudekki Loone

Aitäh! Härra ettekandja! Kas komisjonis oli juttu ka sellest, et sisuliselt on see ettepanek niisugune, et Eesti peaks hakkama otsast peale Venemaa Föderatsiooniga piiri üle läbi rääkima? Kui me praegu sellise sammu teeksime, kas meil oleks lootust, et me saame mingisugusel moel parema leppe kui see, mis meil on kokku lepitud?

10:53 Mart Nutt

Aitäh! Seda ma loomulikult öelda ei oska, aga küll ma saan öelda, et ettepaneku tegemine valitsusele nõuab vähemalt Riigikogu koosseisu häälteenamust, mis tähendab 51 häält. Teiseks, kui see ettepanek leiabki Riigikogu toetust, ei ole see valitsusele siduv ja tegelikult ei kohusta valitsust allkirja tagasi võtma. Kui valitsus otsustab allkirja tagasi võtta, siis ma arvan, et kogu protsess on nullis, jah.

10:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Mihhail Stalnuhhin.

10:54 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siiski, 458 inimest jälgib seda ülekannet praegu internetis ja kui nad kuulavad eelnevat debatti, siis võib neil tekkida arusaam, et kui täna leiab see otsus toetust, siis homme on Petserimaa ning Jaanilinn ja selle tagune, Parussinka, Eesti käes tagasi ja kui mitte, siis jumal küll, vaat siis jääme ilma. Kuidas sa väliskomisjoni esindajana saaksid seda kommenteerida? Inimestele on ju vaja selgeks teha, millega me siin praegu tegeleme. See on puhtalt ühe erakonna valimiseelne reklaam.

10:55 Mart Nutt

Aitäh! Väliskomisjoni liikmena ja eelnõu kaasettekandjana saan ma paraku öelda ainult ei, sellest ei muutu piiri olukorras mitte midagi. Nii on.

10:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Auväärt ettekandja, suur aitäh! Küsimusi rohkem ei ole. Avan läbirääkimised. Kordan, et sõna võtavad fraktsioonide ja komisjonide volitatud esindajad. Palun, Martin Helme EKRE fraktsiooni nimel! Kolm minutit juurde.

10:55 Martin Helme

Lugupeetud spiiker! Head kolleegid! Kuna Marti täna siin ei ole, siis ma võtan tema eest ühe õienduse teha. Jevgeni Ossinovski on paljastunud ühe libakonto omanikuna Facebookis, kus ta on trollinud Eugeniuse nime all, aga täna saime teada, et ta trollib ka Õhtulehes. Jutt mingisugusest marksismi-leninismi koolist on üsna tüüpiline jutt ja tavaline laim. Ülikoolist näiteks Lenini-nimelisse kolhoosi tööle suunatud inimene oli ka siis Jevgeni Ossinovski arvates mingi kommunistlik käsilane.

Aga tuleme teema juurde. Miks me arvame, et piirileping sellisel kujul, nagu ta on Eesti ja Venemaa vahel sõlmitud ja alla kirjutatud, kuid veel mitte ratifitseeritud, on vale? Esiteks, kõige olulisem juriidilisest aspektist on see, et igasugune uus piir, mis meil on Venemaaga ja mis ei kattu üksüheselt täies ulatuses Tartu rahu piiriga, on põhiseadusvastane. Põhiseaduse § 122 ütleb täiesti sõnaselgelt, et Eesti idapiir on määratud Tartu rahu piiriga. Kui see piir, mille kohta me sõlmime Venemaaga lepingu, kas või millimeetri võrra kuskilt mujalt jookseb, siis tuleb meil eelnevalt muuta põhiseadust. See on nii lihtne. Me võime seda alati teha, põhiseaduse muutmiseks on olemas protseduur, selle jaoks tuleb igal juhul küsida rahvalt mandaati. Aga kui me põhiseadust ei muuda, siis sellist piirilepingut siin saalis sõlmida ei saa, sellisel juhul tegeleb Riigikogu põhiseaduse rikkumisega ja oma ametivande rikkumisega. Seda esiteks.

Teiseks. Piirileping, mille ratifitseerimise protsess on siin pooleli, on Eestile kahjulik majanduslikult, sest väga palju maavarasid ja loodusrikkusi jääb piiri taha, ka inimeste eraomand jääb piiri taha. Aga ta on meile kahjulik ka poliitiliselt. Sellest rääkis ka ettekandja Henn Põlluaas. Sisuliselt tunnistab Eesti Vabariik sellisel juhul oma õigusjärgsuse kehtetuks, sest ta taganeb vabatahtlikult ja omal algatusel Tartu rahulepingust ning võtab sellega ära võimaluse rääkida Eestist kui taastatud riigist, võtab ära võimaluse rääkida järjepidevusest ka näiteks kodakondsuse andmisel, keelepoliitika puhul jne, kõigi järeilmitega, mis sellest tulenevad. See on poliitiliselt Eestile ülimalt kahjulik. See on ka rahva tahte vastane. Ka sellele juhtis tähelepanu Henn Põlluaas, et Eesti elanikkond ei kiida seda heaks.

Nüüd sellest jutust, nagu tegemist oleks valimiseelse reklaamiga. No andke andeks, kallid kolleegid, mina ei tea ühtegi asja, mis poliitikas või Riigikogus toimuks kaks või ka kolm kuud enne valimisi ja mis ei oleks valimiseelne reklaam. Kui keegi teeb midagi poliitikas kaks kuud enne valimisi, mida ta ei oska keerata valimiseelseks reklaamiks, siis ta on lihtsalt poliitikategemiseks kõlbmatu. Eestis on selliseid erakondi ka. Täna on päevakorras üks punkt, midagi karusloomade kasvatamisega seoses – täpselt sama kehtib selle kohta. Ei ole meil päevakorras eriti asju, mis ei oleks ühe või teise erakonna selge seisukohavõtt, mis paneb teised erakonnad olukorda, kus nad peavad valima poole ja selgitama valijatele oma valikut.

Jah, ma olen nõus, täpselt nii, nagu Mart Nutt ütles, tegemist ei ole otseselt ratifitseerimisprotsessi lõpetamisega. See ei olegi tegelikult meie iva. Seda, et ratifitseerimisprotsess katkeb koosseisu lõppemisega, me kõik teame – selle üle on meil hea meel –, aga meie eesmärk, selle otsuse eelnõu eesmärk on võtta tagasi allkiri piirilepingult ehk tõepoolest loobuda sellest piirilepingust, loobuda taotlemast selle piirilepingu ratifitseerimist, võtta tagasi allkiri Eestile kahjulikult ja põhiseadusvastaselt piirilepingult.

Mis siis edasi saab? Mis see tee peaks olema? Tee edasi on kõikide meie nõudmiste laualepanemine. Tee edasi on see, et suhetes Venemaaga, läbirääkimistes Venemaaga tuleb n-ö taksomeeter nulli keerata ja minna tagasi põhimõtteliselt üheksakümnendate esimesse poolde. Me paneme lauale kõik enda nõudmised, alates sellest, et me tahame tagasi saada oma presidendi ametiraha, me tahame tagasi saada Tartu Ülikooli vara, me tahame välja nõuda okupatsiooniga tekitatud kahjusid, ja lõpetades sellega, et Venemaa tunnistab oma moraalset süüd ja vastutust Eesti iseseisvuse likvideerimisel, okupeerimisel, annekteerimisel ja massirepressioonide läbiviimisel Eestis okupatsiooni ajal. Paneme kõik need asjad lauale ja siis hakkame läbi rääkima. Kui me siis tõepoolest jõuame mingile kokkuleppele ja kui selle kokkuleppe osaks tõepoolest on ka piirijoone nihutamine, siis teeme läbi korrektse

põhiseaduse muutmise protseduuri, küsime rahvalt selleks mandaadi ja siis sõlmime selle piirilepingu. Ei ole Eesti piirileping Venemaaga antud Moosesele Siinai mäelt, Eesti põhiseadus ei ole muutmatu, aga seda muutmist tuleb teha korrektselt. See ei ole niimoodi, et me siin süsserdame midagi kuidagi ära. Nii et see on meie eesmärk. Me tahame, et ka teised erakonnad sellest aru saaksid, ja loomulikult me tahame, et ka valijad sellest aru saaksid. Aitäh!

11:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõtusoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Eelnõu 767 kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele arutame seda eelnõu ühel lugemisel ja sellele järgneb lõpphääletus, mille nüüd paari minuti jooksul ette valmistame.

Auväärt Riigikogu, kuna eelnõu otsusena vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme palun kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 70 rahvasaadikut.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele peatamaks Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatsiooni vahelise piirilepingu ratifitseerimise protsess" eelnõu 767. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 14 saadikut, vastu 51. Eelnõu 767 ei leidnud Riigikogu toetust ja langeb menetlusest välja. Andestust! Valdo Randpere.

11:06 Valdo Randpere

Jüri Adamsi kõrval näitas rohelist, aga seal ei ole kedagi. (Hää! saalist: "Jüri istubki seal. Ta istus minu kõrval, rääkis juttu. Ole rahulik, kõik on hästi.")

11:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Tal on vist lai haardeulatus, et ta vajutas õiget nuppu, kuigi istus mõnevõrra valesti.

2. 11:07 Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse eelnõu (786 SE) esimene lugemine

11:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Teine päevakorrapunkt on Riigikogu liikme Ants Laaneotsa algatatud Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse eelnõu 786 esimene lugemine. Palun ettekandjaks Riigikogu liikme Ants Laaneotsa.

11:07 Ants Laaneots

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Head kolleegid! Julgeoleku seisukohalt üha ohtlikumaks muutuv maailmas on oluline, et riigikaitsega tegelevate riiklike institutsioonide ja organisatsioonide tegevust reguleerivad õigusaktid on aja- ja asjakohased ning võimaldavad adekvaatselt reageerida potentsiaalsetele ohtudele. Eesti kaitsejõududes on kaks komponenti: Kaitseväge ja Kaitseliit. Kui Kaitseväge volitused ja õigused on riigikaitseseadustes juriidiliselt enam-vähem tagatud, siis Kaitseliidu seadus on ajale osaliselt jalgu jäänud. Mõned näited. Selgelt kindlaks määramata on kaitseliitlase volitused ja õigused riigikaitseülesannete täitmisel, Kaitseliidul puudub õigus oma territooriumi ning sellel asuvat varustust ise kaitsta, kasutada sundi kuritahtliku sissetungija vastu jne.

Seadusesse tuleb sisse viia muudatused, mis võimaldavad organisatsiooni mõningad volitused ja tegevused viia Kaitseväge võimalustega kvalitatiivselt peaaegu samale tasemele. Kaitseliit kui Eesti riigi territoriaalne vabatahtlik turvavaip peab olema oma tegevustes paindlik, võimaldama kasutada oma liikmeid parimal võimalikul moel riigikaitse laia käsitluse teostamiseks ning pakkuma liikmetele sotsiaalseid garantiisid. Selleks on eelkõige vaja, esiteks, paremini reguleerida Kaitseliidu kaasamine Kaitseväge tegevustesse. Kehtivate riigikaitseseaduste kohaselt võib Kaitseväge kaasata Kaitseliitu vaid õppekogunemiste ja lisaõppekogunemiste läbiviimiseks. See on vaid väike osa Kaitseväge tegevuste spektrist. Esitatava seaduseelnõuga võimaldatakse Kaitseväel kaasata Kaitseliitu ka valmistumisse riigi sõjaliseks kaitseks, riigi sõjalisse kaitsmisesse ja osalemisse kollektiivses enesekaitstes ning osalemisse

rahvusvahelises sõjalises koostöös. Kaitseliidul peab olema õigus ka väljaspool õppekogunemisi formeerida ja julgestada Kaitseväge üksuseid, näiteks mobilisatsiooni ajal toetada liitlasvägesid või osaleda ühisõppustel Kaitseväge üksustega.

Teiseks tuleb anda Kaitseliidule õigus julgeolekuala loomiseks ning vajaduse korral sellel vahetu sunni rakendamiseks. Olukorras, kus riik on oluliselt vähendanud sisejulgeolekuga tegelevate institutsioonide personali linnades ja maakondades – pean siin silmas Politsei- ja Piirivalveametit ning Päästeametit –, on oluline, et Kaitseliit oleks ise võimeline oma vastutusala ja objekte kaitsma ning vajaduse korral rakendama kutsumata külaliste suhtes ka sundi. Kaitseväge territoorium, aga ka maismaa-, mere- ja õhusõidukid on Kaitseväge korralduse seaduses määratletud julgeolekualana, kuid olgugi et Kaitseliit täidab oma ressursiga rahuaia tingimustes tihti osalt Kaitseväega samu ülesandeid, julgeolekuala tal *de iure* puudub. Seaduse täiendus võimaldab Kaitseliidul viia oma tegevliikmete sõjalist väljaõpet läbi samadel alustel Kaitseväega. Juhul kui peaks näiteks toimuma mingi riigisisene massirahutus või mäss, siis nagu näitas aprill 2007, on politsei põhijõud rakendatud riigile tähtsatel objektidel ja korra kaitsel või täidavad nad muid korrakaitseseadusest tulenevaid ülesandeid. Politseil puudub ressurss tagada ka Kaitseliidu riigikaitse objektide julgeolek või kaitse. Seetõttu on eelnõus ettepanek anda Kaitseliidule sarnaselt Kaitseväega õigus luua enda valduses olevatele olulistele riigikaitseobjektidele julgeolekuala ning anda vastava väljaõppe saanud Kaitseliidu tegevliikmetele õigus kasutada vajaduse korral ründaja vastu vahetut sundi. Eelnõu § 84 kohaselt moodustavad Kaitseliidu julgeolekuala Kaitseliidu omandis ja valduses olevad linnakud, staabihooned, tagala- ja väljaõppekeskused, relva- ja muud laod, masinapargid, lasketiirud. Võõrad võivad nendele tulla Kaitseliidu vastava ametiisiku loal. Ajutise julgeolekuala – selleks on peamiselt õppeväljad – moodustab territoorium, mille Kaitseliidu ülem või tema volitatud struktuuriüksuse juht on ajutiselt määratlenud julgeolekualana ajaks, kui seal toimuvad õppused või laskeharjutused.

Kolmandaks tuleb anda Kaitseliidu tegevliikmetele kindlus, et kui nad kaasatakse Vabariigi Valitsuse korralduse alusel riigikaitseülesannete täitmisesse, siis on neile tagatud ka teatud hüvitised. Mitmed õigusaktid ning planeerimisdokumendid, näiteks erakorralise seisukorra seadus ja korrakaitseseadus, näevad ette, et Kaitseliitu võib riigi ülesannete täitmisesse kaasata kuni kolmeks kuuks. Praktikas on see aeg kestnud küll keskmiselt 30 kalendripäeva. Kehtiva Kaitseliidu seaduse alusel on tegevliikmel õigus oma tööandjalt nende ülesannete täitmiseks küsida vaid 10 kalendripäeva tasustamata puhkust aastas ning Kaitseliit võib sellest hüvitada vaid viis kalendripäeva riigi keskmise palga ulatuses. See on ilmselgelt ebaõiglane Eesti kodanike suhtes, kes on vabatahtlikult nõus panustama oma aega, jõudu ja muud ressurssi riigikaitseks olukorras, kus riik ise kõiki oma ülesandeid täita ei suuda. Ka kaitseliitlastel on laenu, liisingu ja perekonnad. Seepärast on ainuõige lisada Kaitseliidu seadusesse säte, et organisatsiooni allüksusi või liikmeid võib rahuaial kaasata kuni 30 kalendripäevaks ning tegevliikmetel on kogu selleks ajaks võimalik oma tööandjalt nõuda tasustamata lisapuhkust ja Kaitseliit võib maksta selle eest hüvitist täies ulatuses. Sellega tagatakse Eesti inimestele suurem motivatsioon panustada Kaitseliidu ülesannete täitmisesse, kahjustamata oluliselt perede majanduslikku seisut. Täna tähelepanu eest!

11:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Saal tänab ettekande eest! Küsimusi ei ole. Palun ettekandjaks riigikaitsekomisjoni liikme Madis Millingu, kes esitab juhtivkomisjoni menetlusotsused.

11:14 Madis Milling

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Nagu algataja ettekandes mainitud, täpsustab eelnõu Kaitseliidu koostgevust Kaitseväega õppe- ja lisaõppekogunemistel ning valmistumisel riigi kollektiivseks enesekaitseks sõjaliste kriiside puhul ja selle teostamisel ning osalemisel rahvusvahelises sõjalises koostöös. Koostgevuse tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus oma määrusega. Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse §-s 52 on välja toodud ja üksikasjalikult lahti seletatud mõiste "vahetu sund", mis on otseselt seotud uue peatükiga "Kaitseliidu julgeolekuala". Viimane omakorda sätestab ka ajutise julgeolekualaga seonduvat. Kaitseliidu julgeolekualaga seonduvas ei ole midagi uut, sest Kaitseväge korralduse seaduses on julgeolekualad sätestatud ning eelnõus sätestatud sõnastus kattub Kaitseväge korralduse seaduse sõnastusega. Enamgi veel, praktikas on kaitseliitlased Kaitseväge julgeolekualadega kokku puutunud, sest ka nemad osalevad ju Kaitseväge õppustel, valvavad linnakuid ja hooneid ning kasutavad Kaitseväge harjutusväljakuid. Nagu teame, on Kaitseväge tegevälased

Kaitseliidus teenistuses ja roteeruvad seal. Kaitseliidus on teenistuses ka kutselised valvurid, mistõttu ei tohiks olla kahtlust, et kaitseliitlased julgeolekuala regulatsioone ei tunneks või ei saaks nende järgmisega hakkama. Lisaks laiendatakse eelnõuga Kaitseliidu tegevliikme õigust saada sõjaväelisel väljaõppel osalemise korral, Kaitseväe või korrakaitsetegevusse kaasamisel tööandjalt kuni 30 päeva tasustamata lisapuhkust, mille eest Kaitseliit võib maksta hüvitist. Kehtiva seaduse kohaselt on lisapuhkus vaid kuni viis päeva.

Menetluslikud otsused. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 2019. aasta 14. jaanuari istungil konsensuslikult, et tehakse Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada arutluse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 22. jaanuari istungi päevakorda ja Riigikogule tehakse ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. Riigikaitsekomisjoni ettekandjaks määrati siinkõneleja. Veel otsustas riigikaitsekomisjon konsensuslikult, et eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on k.a 5. veebruar kell 17.15. Täna!

11:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Neid ei ole. Suur aitäh ettekandjale! Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada, kuid enne seda on fraktsioonidel võimalik veel läbi rääkida. Kas seda soovi on? Ei ole. Määrati eelnõu 786 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 5. veebruari kell 17.15.

3. 11:17 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (788 SE) esimene lugemine

11:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Täna kolmas päevakorrapunkt on maaelukomisjoni algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 788 esimene lugemine. Palun ettekandjaks maaelukomisjoni esimehe Aivar Koka.

11:18 Aivar Kokk

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Riigikogu maaelukomisjon on algatanud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. See on välja töötatud seoses vajadusega sätestada volitusnorm Vabariigi Valitsusele kinnitada korraldusega sellise olukorra esinemine, mille puhul ilmaolud võivad tekitada olulist kahju põllumajandustootjate majandustegevusele. Sellega antakse riigi tasandil nii ühiskonnale kui ka põllumajandustootjatele ning teistele põllumajandussaaduste väärtusahelaga seotud isikutele ja organisatsioonidele sõnum, et tegemist on erakordse olukorraga.

Maaelukomisjon pidas 2018. aasta suvel ja sügisel põuakahjude teemal kokku neli istungit. 30. juulil toimunud erakorralisest väljasõiduistungist Jõgeval Eesti Taimikasvatuse Instituudis võtsid osa ka maaeluminister ja Maaeluministeeriumi asekanstler ning Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja (EPKK), Eestimaa Talupidajate Keskliidu, Eesti Aiandusliidu, Maaelu Edendamise SA, Eesti Taimikasvatuse Instituudi, Jõgevamaa Põllumeeste Liidu, Tartumaa Põllumeeste Liidu ja Jaagumäe OÜ esindajad. 14. augustil toimunud istungil osalesid lisaks eelnimetatutele veel Keskkonnaministeeriumi, Keskkonnaameti ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti esindajad. Istungitel arutati olukorda põllumajanduses ja võimalikke meetmeid pikaajalisest põuast tingitud kahjude leevendamiseks. Komisjoni 11. septembri istungil andis EPKK juhatuse esimees ülevaate tehtud uuringutest, mille eesmärk oli välja selgitada põua tõttu tekkinud kahjude ulatus ja iseloom. Maaelukomisjoni 19. septembri istungil keskenduti põuakahjudele looma-, sea- ja linnukasvatuse sektoris. Seaduse eesmärk on sätestada volitusnorm Vabariigi Valitsusele. Eelnõu kohaselt võib Vabariigi Valitsus selliste ebasoodsate ilmastikutingimuste korral, mis erinevad olulisel määral tavapärastest ilmastikutingimustest ning tekitavad põllumajandustootjatele olulist majanduslikku kahju, teha korraldusega kindlaks ebasoodsate ilmastikutingimuste esinemine. Ilmastikutingimuste hindamisel võetakse aluseks tavapäraste aastate kohta kogutud pikaajalised vaatlusandmed. Eelnõus nimetatud korraldus on informatiivse sisuga ega mõjuta põllumajandustootjate lepingulisi suhteid. Viimastel aastatel on saagenud ilmaolud, mis pikaajalistele vaatlustele tuginedes olulisel määral erinevad tavapärastest ilmastikutingimustest. Näiteks oli 2017. aastal vegetatsiooniperioodi algus tavapärasest

jahedam ja seetõttu lükkus koristus hilisemaks, koristusperiood oli aga vihmane ning paljudel põllumajandusettevõtjatel jäi saak koristamata või olid koristusjärgsed kulud tavapärase aastaga võrreldes oluliselt suuremad. 2018. aastal, nagu me mäletame, olid kevad ja suvi väga kuivad ja põuased, mis kahandas põllukultuuride saaki prognoosi kohaselt ligi 30%. Maaelukomisjoni 14. jaanuari istungil arutati maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu algatamist ja konsensuslikult otsustas komisjon selle eelnõu algatada. Aitäh!

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas teete ettepaneku näiteks muudatusettepanekute esitamise tähtaja kohta?

11:22 Aivar Kokk

Just. Väga hea küsimus, aga ... (Lehitseb pabereid.)

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ma aiman õigesti, et see on 28. jaanuar kell 10?

11:22 Aivar Kokk

Just, see on 28. jaanuar, täpselt nii, sul on õigus.

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Avan küsimuste vooru. Küsimusi ei ole. Suur aitäh ettekandjale! Nüüd on võimalik läbi rääkida ja läbi rääkida saavad fraktsioonide esindajad. Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 788 esimene lugemine lõpetada. Määran eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 28. jaanuari kell 10.

4. 11:23 Loomakaitseseaduse ja looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (755 SE) esimene lugemine

11:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane neljas päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Hannes Hanso, Toomas Jürgensteini, Heljo Pikhofi, Marianne Mikko, Barbi Pilvre, Heidy Purga, Hardi Volmeri, Keit Pentus-Rosimannuse, Inara Luigase, Oudekki Loone, Eiki Nestori, Madis Millingu, Helmen Küti, Liina Kersna, Jevgeni Ossinovski, Yoko Alenderi, Jaanus Karilaidi ja Heimar Lengi algatatud loomakaitseseaduse ja looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu 755 esimene lugemine. Palun ettekandjaks Riigikogu liikme Barbi Pilvre.

11:24 Barbi Pilvre

Lugupeetud juhataja! Riigikogu liikmed! Loomakaitsjad! Täna on Riigikogul ajalooline võimalus aidata kaasa julma, töötajatele psühholoogiliselt raske, oma aja ära elanud karusnahatööstuse lõpetamisele Eestis. 18 Riigikogu liiget sotsiaaldemokraatide, reformierakondlaste ja keskerakondlaste hulgast on selle eetilisel kaalutlusel sündinud eelnõu taga, mis lõpetab karusloomakasvatuse Eestis viieaastase üleminekuajaga.

Tuhandet inimesed on Eestis alla kirjutanud loomakaitsjate petitioonidele, millega nõutakse karusloomakasvanduste sulgemist. Paljudel inimestel, loomakaitsjatel ja loomasõpradel, on loomade kannatuste pärast päriselt väga halb olla. Rõhutan, et karusloomakasvatus on psühholoogiliselt raske ka farmide töötajatele. Seda on Eestis isegi sotsioloogid uurinud ja tõestanud. Käesolev eelnõu ei ole seega mõeldud nende sadade tuhandete rebaste ja minkide kaitseks, kes on nagunii hukkamisele määratud, vaid nende inimeste kaitseks, kes tahaksid, et Eesti oleks nüüdisaegne riik, kus karusnahatööstus kui ajale jalgu jäänud relikt oleks keelatud.

Me ei ela enam koopas, kus enda loomanahkadesse mässimine oli ellujäämiseks vajalik. Me ei ela enam ka keskajal, kui metsloomanahkadel oli raha funktsioon. Me ei ela õnneks enam ka sovetlikus kultuuriruumis, kui kommunistliku partei juhtfiguurid olid nutriamütsides ja karakullkasukates ning prouadel oli ikka kodus naaritsanahast kasukas, müts või isegi kaks. Ka mina mäletan, et minu lapsepõlvkass Basilio armastas magada mütsiriulis ema naaritsamütside vahel, ilmselt tajudes mingit

sugulust. Me ei ela enam ka üheksakümnendate Eestis, kui mehed kandsid spordidressi ja sõitsid märja asfaldi värvi Lada 09-ga ning naised panid kasuka siidpesu peale, kui tahtsid seksikad välja näha. See naeruväärne aeg on õnneks möödas. Tekstiilitööstus on niimoodi edasi arenenud, et on võimalik toota kergeid ja sooje materjale, kaasa arvatud kunstkarusnahka, mida enam ei eristagi loomanahast. Tasub ringi vaadata isegi Eesti kaubamajades, et näha, missugune on kunstkarusnaha valik.

Kaks aastat tagasi olime sarnase eelnõuga Riigikogu ees. Siis karusnahatööstuse keelustamine ei õnnestunud. Mis on vahepeal muutunud? Niigi täiesti marginaalne majandusharu, karusnahatööstus Eestis, jätkab kokkukuivamist, sest inimesed eelistavad kergeid nüüdisaegseid materjale karusnahale. Viimased uudised karusloomafarmide keelustamise kohta lähiriikides: Norra – 2018, Tšehhi Vabariik – 2017 kaheaastase üleminekuajaga, Belgia lõpetab aastaks 2024, enne neid Makedoonia, Serbia, Bosnia ja Hertsegoviina. Teema on päevakorral Poolas, Iirimaa, Leedus. Osalised keelud kehtivad Hollandis, mis lähiminevikus oli juhtiv karusnahatööstusmaa, 2012 keelustasid nad naaritsakasvatuse, tšintšiljafarmid on seal keelustatud juba üheksakümnendatest. Taani keelustas 2009. aastal rebasfarmid. Rootsis on näiteks rebaste pidamise regulatsioon selline, et rebaste kasvatamine on majanduslikult kahjumlik. Nimelt nõutakse loomadele suuri puure, liikumistingimusi, sotsialiseerumisvõimalust jne. Paljud maad lõpetavad karusnahatööstuse lähiaastatel, näiteks Saksamaa 2022. Samuti karmistuvad loomapidamise regulatsioon ja keskkonnanõuded, mis muudavad karusloomakasvatuse mõttetuks. Mitmes riigis on lähtutud looduskaitse seisukohtadest ja võõrliikide leviku takistamise vajadusest, näiteks Hispaanias 2015. Ka Jaapan keelustas oma viimase karusloomafarmi 2016. USA-s on osariigiti erinevad regulatsioonid. Näiteks on New Yorgi osariigis keelatud Eestiski veel kasutatav loomade elektriga tapmine. Californias on loomade kasvatamine muutunud majanduslikult mõttetuks keskkonnatingimuste tõttu, samas kui trendilinnas San Francisco on 2018. aasta märtsikuust alates keelatud isegi karusnaha müük. Mis puutub Soomesse, mida siin peetud diskussioonides on sageli Eestiga võrreldud, sest see on Põhjamaa ja karusnahatööstuse traditsioonidega maa, siis seal on tugeva loomakaitseliikumise Animalia ja turu kahanemise survele karusnahatööstust oluliselt vähem kui näiteks 20 aastat tagasi. Viimati mäletan üllatavat tõdemust Helsingi kesklinnas Forumi kaubamajas, kui kuulsas karusnahale spetsialiseerunud brändipoes, mis minule jäi lapsepõlves Soome televisiooni vaadates meelde kui luksusliku elu ja kapitalismi sümbol, kasukatele spetsialiseerunud Ajataris oli tühjendusmüük – isegi Vene turistid enam ei päästa. Täielikku keelustamist või olulisi muudatusi tööstuses pooldab Soomes 69% inimestest, ainult 17% inimestest pooldab karusloomakasvatuse jätkamist Soomes praegusel kujul ning 39% pooldab jätkamist, kui loomade elamistingimusi oluliselt parandataks. See aga viib teadagi selle tööstusharu majandusliku mõttekuse vähenemisele. Soomes on parlamendivalimised aprillis ja on teada, et eelnõu karusnahatööstuse keelustamiseks on taas arutluse all ka seal. Soomlastele kuuluv AS-i Balti Karusnahk Karjaküla farm Keila lähedal, kus me keskkonnakomisjoni inimestega mõni kuu tagasi käisime, on suurim karusloomakasvatus Eestis. Selle töötajate arv on paari aastaga vähenenud 70-st umbes 40-ni ja firmal pole kõige paremad ajad, sest turg on kokku kuivanud. Ka firma emamaal Soomes, nagu ma juba rääkisin, jätkab karusnahatööstus kahanemist. Napib tööjõudu, sest teatavasti on see töö vaimselt ja füüsiliselt väga raske. Eestis on eri andmetel 15–20 mõnekümne loomaga tšintšiljafarmi, mis on rajatud tühjaks jäänud lautadesse ja mida on peetud maaelu elustamise üheks märgiks, aga see pole inimeste peamine sissetulekuallikas, need farmid on tõesti miniatuursed.

Eelnõu menetlemise käigus on kerkinud esile keskkonnamõtjude küsimus. Karusnahatööstuse jätkamise pooldajad on argumenteerinud väitega, et karusnahk on uuenev loodusvara, mille tootmine on loodussõbralik, karusloomakasvandused tarbivad teiste tööstuste jäätmeid, näiteks liha- ja kalatööstuse jäätmeid, ja nahkadest järelejäänud lihakehi saab omakorda kasutada biokütuse tootmiseks, mis on Eestis küll seni teoreetiline võimalus. Neid lihakehi saab hakkida ja jahvatada loomatoiduks.

Keskkonnakomisjonis tutvustati ka ringmajandusskeemi, kus kujutati sellist idüllit, et karusloomad kasvasid ja uuenesid ning keskkonnas oli kõik tasakaalus. Eetiline pool teemana üldse esile ei tulnud. Karusloomakasvatuse keskkonnamõju seisneb siiski selles, et loomade kontsentratsioon väikesel territooriumil põhjustab anomaaliaid teiste liikide käitumises, Näiteks Eestis, sealsamas Keilas, kogunevad kajakad ja väikeloomad, mis segab ka inimesi. Nahkade parkimine on Eestis küll lõpetatud, sest ei ole suudetud täita rangeid keskkonnanõudeid, parkimisel tekib ju suur koormus keskkonnale. Karjaküla parkimistöökoda Eurotann lõpetas tegevuse keskkonnanõuete karmistumise tõttu. Sealsed nahad lähevad praegu külmutatud kujul Soome, kus suudetakse keskkonnanõudeid täita.

Siin on varem olnud juttu formaldehüüdist. Tõepoolest, Euroopa Liidus on see laipade säilitamiseks

kasutatav aine karusnahatööstuses keelatud, ent kasutuses on siiski väga palju Hiinas toodetud nahku, kus formaldehüüdi kasutatakse. Nii et see info võib olla huvitav. Euroopa Liidus kasutatakse selliste müüginimedega kemikaale: Novaltan, Supralan, Atesan. Tutvusin nende materjalidega. Need kemikaalid sisaldavad raskmetalle, kroomi, alumiiniumi ja mitmeid kantserogeenseid aineid ning nõuavad väga ranget jäätmekäitlust. Samas on küll öeldud, et kui jäätmekäitlust suudetakse vajalikul tasemel teha, siis keskkonnamõju ei ole. Kui seda ei suudeta, siis need ained desinfitseerivad ära ka veekeskkonna, kuhu nad võivad sattuda jne. Nii et see keskkonnasõbralikkuse argument karusnahatööstuse puhul ei päde. Lisaks on väga küüniline rääkida elusloomadest kui uuenevast loodusvarast, otsekui oleks tegemist taimedega, mis ajavad iga kevad uusi võrseid, või seentega, mis niidistikust ikka ja jälle uuesti tekivad, kui saak on korjatud. Ka täiesti emotsioonivabalt võttes on Maailmapanga hinnangul karusnahatööstus üks kõige suurema keskkonnajäljega põllumajandusharusid. See on väga energiamahukas. Me ei saa rääkida karusnahatööstusest kui keskkonnasäästlikust ja keskkonnasõbralikust majandusharust. Muidugi, kontekst on selline, et kogu tekstiilitööstus on keskkonnavahetu, kogu moetööstus on keskkonnavahetu. Nii et ütleme niimoodi, et siin on argumente poolt ja vastu. Sellel teemal võib ka küsimuste ringis edasi rääkida.

Teen siinkohal vahekokkuvõtte ja olen valmis küsimustele vastama. 18 Riigikogu liiget on endiselt veendunud, et see minevikku jääv tööstusharu peaks oma lõpu leidma ka Eestis. Me ei peaks olema selle rongi viimane vagun, mis kõikides Euroopa riikides on juba läinud. Me tahame olla progressiivne, moodne maa. Ma teen ettepaneku karusloomafarmid Eestis keelustada. Aitäh!

11:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ettekandjale! Küsimuste vooru avab Peeter Ernits.

11:35 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja, rõõm näha sind jälle kõnepuldis vanal teemal pedaali vajutamas. Sa ütlesid – tsiteerin –, et see on naeruväärne ja keskaja komme ning see naeruväärne aeg on möödas. Minu küsimus on, kas sa annad sellega hinnangu oma erakonna siseministrile Katri Raigile, kes sellel mälestusväärsel miitingul Toompea lossi ees kandis uhkelt karusnahkset kasukat. Ja kuidas sa suhtud sellesse, et eelnõu esitajate seas ei ole teie kõige tugevamat ja pädevamat loomakasvatajat Jaanus Marrandit?

11:36 Barbi Pilvre

Käesolev eelnõu ei keela kasukate kandmist ega karusnaha müüki. Kuigi ma siin rääkisin, et sellistes trendilinnades nagu San Francisco, kust kõik elustiilitrendid jõuavad varem või hiljem ka Euroopasse, on karusnaha müük juba keelatud ja inimesed lihtsalt lõpetavad kasukate kandmise. Loomakaitsjate seisukoht kasukate suhtes on praegu selline, et on väga ökoloogiline olemasolevad kasukad lõpuni kanda. Kui me läheme taaskasutuskeskusesse või kirbuturule, siis me näeme, et tegelikult on kappidest väljavõetud kasukaid müügil, need kantakse lõpuni, kuni nad lõpuks ära lagunevad. Loomakaitsjate seisukoht, mida ma siin esindan, on selline, et kui inimesel on kasukas ja kui ta tunneb ennast selles hästi, siis ta võib seda kanda, ta võib selle lõpuni kanda. Nii et ma selle eelnõu raames siseministrile mingeid etteheiteid ei tee.

11:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Oudekki Loone!

11:37 Oudekki Loone

Aitäh! Aitäh selle väga hea ettekande eest, mis näitas väga ilusasti karusloomakasvatuse probleeme, aga ma lihtsalt palun täpsustada. Kas see eelnõu tegeleb ainult nende farmidega, mille eesmärk on kasvatada loomi vaid karusnahkade saamiseks? Kas see eelnõu ei tegele näiteks lamba- ja seanahkade kasutamisega, mis tulenevad muudest protsessidest?

11:38 Barbi Pilvre

Aitäh selle küsimuse eest! See eelnõu puudutab ainult loomakasvatust karusnaha saamise eesmärgil või peamiselt karusnaha saamise eesmärgil. See ei puuduta isegi küülikuid, keda Eestis kasvatatakse ka liha

saamise eesmärgil. Loomakaitsjate praegune seisukoht on, et kui lihaloomade nahka kasutatakse jalatsite ja riiete tootmiseks, siis see on ökoloogiline, aga karusloomakasvatus on luksustööstus. Siin ei ole tegemist enam sellise majandusharuga, mis toodaks midagi, mida inimestele on eluks vältimatult vaja. Meil on toitu siiski vältimatult vaja. See eelnõu ei puuduta veganluse sätestamist ega nahkade kasutamise keelustamist, kui need on teise tootmisharu jääk, lihatööstuse jääk: lehmanahad, seanahad, kitsenahad, küülikunahad.

11:39 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Jürgenstein.

11:39 Toomas Jürgenstein

Hea ettekandja! Karusnahad tulevad põhiliselt kasvandustest, aga neid saadakse ka jahi käigus. Kas ka jahimeestel on eelnõu asjus mingeid eelistusi või mõtteid?

11:39 Barbi Pilvre

Aitäh, Toomas, selle küsimuse eest! Jahimehed on olnud ka siin Riigikogus selle eelnõu poolt, kuna see annaks uuesti õige hinna nendele karusnahkadele, mida saadakse jahti pidades. Teatavasti tuleb Eestis paraku reguleerida nii rebaste kui ka kährikute arvukust, aga jahimehed ei ole eriti motiveeritud, sest need nahad ei maksa turul mitte midagi. Kui karusnahakasvandused kinni panna, siis kasvab nende nahkade väärtus, mis on jahti pidades saadud. Jaht on paraku meil vajadus, kuna jahtides kährikuid ja rebaseid kaitseme me näiteks maismaal või maapinnal pesitsevaid linde, keda Eestis on vaja kaitsta. Nii et selles mõttes on jahimehed olnud selle eelnõu poolt.

11:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

11:40 Jürgen Ligi

Aitäh! Minu arvates on luksus ja elusloodus omamoodi mõlemad väärtuste tipus. Luksus sümboliseerib väga tihti väärtusetust ja loodus kindlasti on üks suuremaid väärtusi, mida ma oskan ette kujutada, kui mitte kõige suurem. Sellele vaatamata ei suuda ma enam selle eelnõu poolt hääletada. Selles on omad vastuolud, kuna me oleme oma keelamispoliitikaga juba niigi üsna äärmuses olnud. Aga ma olin valmis selle poolt hääletama, kuid loomakaitsjad võtsid selle tahtmise ära. Kas loomakaitsja peab olema kuri inimene? Kas ta peab ründama, kas ta peab alandama? Ta teeb seda, muide, veel täna minuga. Kas see on paratamatu?

11:41 Barbi Pilvre

Minu kokkupuude loomakaitsjatega on olnud küll selline, et saan öelda, et Eestis on loomakaitsjad äärmiselt malbed ja kenad inimesed. Kui ma liigun loomakaitsjate seas, siis ma tunnen, et tegemist on sõbralike ja soojade inimestega, neil on hea aura. Minu meelest on nad Eestis isegi lausa tagasihoidlikud. Meil ei ole olnud kasvandustes mingeid loomade vabastamise aktsioone, mida näiteks Soomes on olnud. Meil ei ole olnud tänaval kasukate ülepitsimist mingite spreivärvidega, nagu maailmas on olnud. Meil loomakaitsjad ei sulge ennast kuskil Raekoja platsil suurtesse puuridesse ega esine seal karusloomadena. Need meetodid, mida Eesti loomakaitsjad on kasutanud, on olnud ülimalt pehmed. (Hääl saalist.) Jaa-jaa, ma olen natuke kursis Soome loomakaitsjate tegevusega, millest on tekkinud võib-olla ka loodusele kõvasti kahju. Kui lasta loodusesse ikkagi farmitäis minke või rebaseid, siis nad surevad ära ja hävitavad oma toiduks ka paljusid teisi liike. See ei ole lahendus. Ma arvan, Jürgen, et mõtle veel kord järele! Ma arvan, et loomakaitsjad on oma nõudmisi esitanud äärmiselt peenetundeliselt ja väga pehmelt.

11:43 Aseesimees Enn Eesmaa

Valdo Randpere.

11:43 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea Barbi! Mina tahtsin ka peaaegu selle eelnõu poolt hääletada, aga mind vihastas välja see õudne spämmimise laine, mis oli organiseeritud, ma ei tea, kas sinu või loomakaitsjate poolt. See ei olnud väärikas ja selle tõttu ma hääletan selle eelnõu vastu. Aga mul on siia juurde küsimus. Kuidas sotsidel on, kas teie seas on selline liigutav üksmeel? Eile riputas meie ühine sõber Kalle Muuli sotsiaalmeediasse üles pildi Katri Raigist, kes on juhtiv sotsiaaldemokraat ja siseminister, väga ilusas kasukas. Tema Facebooki lehel tekkis küsimus, kas see on kunstnahk või äkki kassinahk või jumal teab, mis ta on. Mina ei tea. Ma isegi seda vastust ei otsi, ma otsin lihtsalt vastust sellele, kas sotsiaaldemokraadid on tõesti ühtselt siirad selle loomakaitseseaduse eelnõuga, millega sa seal puldis oled, või on see sinu soolo?

11:44 Barbi Pilvre

Aitäh! Sa vist tulid äsja saali, Katri Raik oli siin just mõni aeg tagasi teemaks. See eelnõu ei puuduta kuidagi olemasolevate kasukate kandmist. Ka meie loomakaitsjate arvates on pigem ökoloogiline olemasolevad kasukad ära kanda. Me elame sellises kultuurimuutuses, et meil on varasemast ajast jäänud kasukaid alles, inimesed kannavad nad lõpuni, neid on võimalik osta taaskasutuskeskustest ja komisjonipoodidest. Sotsiaaldemokraatide hulgas ei ole selle eelnõu suhtes sätestatud mingit kohustust kuidagipidi hääletada. Katri Raik ei ole ka parlamendi liige. Nii et ma ei ole temaga sellel teemal isegi vestelnud, kuna kasukate kandmist see eelnõu ei puudutagi.

11:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

11:45 Henn Põlluaas

Aitäh! Eesti on kliimaaliselt äärmiselt sobiv karusloomakasvatuseks. Täiesti selge on, et kui see siin ära keelata, siis ei kao see mitte kuskile, see kolib lihtsalt Venemaale, Hiinasse ja mujale. Nii et tegelikult on see eelnõu just nimelt Venemaa ja Vene majanduse huvides. Sa rääkisid siin küsitlustest, et nende järgi enam kui 60% inimestest olevat vastu. Tõepoolest, kui küsimuses on sees sõna "hukata", siis loomulikult on kõik inimesed vastu. Turu-uuringute küsitluse järgi toetab 69% inimestest karusloomakasvatuse jätkumist, kui täidetakse kõiki norme. Aga kuidas sa vaatad silma nendele sadadele-sadadele inimestele, kes jäävad tööst ilma – need ei ole mitte ainult karusloomakasvatajad, vaid ka töötajad transpordisektoris ja kus iganes, rätsepad, moeloojad –, ja nende kõikide perekondadele, kui te tahate nendelt elatise ära võtta?

11:46 Barbi Pilvre

Aitäh küsimuse eest! Eesti on kliimaaliselt, jah, Venemaaga samal laiuskraadil, aga näiteks tšintšiljad on hoopis lõunamaa loomad ja nad on siin tubased, neid ei saa Eestis õue üldse lasta. See kliimaatiline argument on ikkagi väga kitsas. Karjaküla farm annab nüüd tööd umbes 40 inimesele, seal ei ole sadu inimesi. Vaatame näiteks Tallinnas ringi, kui palju on ikkagi ka meil karusnaha müük vähenenud, karusnahatöökodasid enam eriti ei ole. Selles mõttes on see nii või teisiti hääbuv tegevusala. Eelnõu annab ka viieaastase üleminekuaja, mis iseenesest liigub turuga samas tuules. Siin oli juttu Hiinast. Isegi Hiinas on tekkinud n-ö karusnahavabad moekunstnikud – *fur free* on see inglise keeles –, kes näitavad trendi. Vaatame näiteks Hiina arengut, seda, mis nad teevad oma tehnoloogias. On ainult ajaküsimus, millal ka seal see tööstusharu kahaneb.

Meie siin Eesti parlamendis tegeleme regulatsioonidega Eesti jaoks. Me ei saa kahjuks kontrollida seda, mis toimub Venemaal. Ma arvan samas, et Venemaa, olles alati matkinud lään ka moemaailmas, hakkab siiski astuma sedasama jalga. Sellised suured brändid, Chanel nende seas, mis on Venemaal populaarsed, ei kasuta enam karusnahka, mitmed kuulsad moekunstnikud ei kasuta karusnahka. Nii et ma usun, et kui Venemaast rääkida, siis trend liigub selle poole, et karusnahk asendatakse moodsate materjalidega.

11:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Oudekki Loone, teine küsimus, palun!

11:48 Oudekki Loone

Aitäh veel kord nende põhjalike vastuste eest! Võib-olla te täpsustate natuke seda hämmastavat tunnetust, mis siit saalist reformierakondlaste suu läbi kostis, et mingit seadust ei saa vastu võtta sellepärast, et on palju inimesi, kes seda seadust toetavad ja ka oma meelsust väljendavad. Kuidas sina kommenteerid seda, mis on mõistlik viis demokraatlikusse protsessi sekkuda ka valimistevahelisel ajal? Mina oleksin isiklikult olnud palju õnnelikum, kui ma oleksin veel rohkem neid kirju saanud. Milline on sinu tunnetus, kuidas kodanikud peaksid näitama oma meelsust mingi eelnõu asjus?

11:49 Barbi Pilvre

Aitäh! Tõepoolest, loomakaitseliikumisel karusloomafarmide keelustamiseks on Eestis rohkem kui 15-aastane ajalugu. Need inimesed on avalikkust mõjutanud aastaid. Nad korraldavad väga professionaalselt kampaaniaid, tänavakampaaniaid, väljaastumisi, marsse, neil on head suhted meedias. See, et nad suhtlesid oma valitud esindajatega, on kahtlemata nende kui kodanike õigus. Minu arust võib olla probleem selles, et väga paljud teised huvigrupid ei oska nii hästi suhelda. See meetod on täiesti demokraatlik viis suhelda rahvaesindajatega. Kahju, kui eetilised valikud sõltuvad sellistest kõrvalistest asjaoludest, nagu on meilivoog postkastis. Mulle tundub, et siin on tegemist sügavalt eetilise küsimusega, mille suhtes inimene kas on ükskõikne või tundlik. Kui vastuhääle karusloomafarmide keelustamisele põhjustab see, et postkasti on tulnud liiga palju karusnahatööstust keelustama kannustavaid meile, siis on see minu arust küll ... Ega saadik ei saa olla nagu tuulelipp. Saadikul võiks eetilistes küsimustes olla tugevam veendumus, kui tegemist on looma- ja loodusesõbraga.

11:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Keit Pentus-Rosimannus!

11:51 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Mul on kõigepealt soovitus nendele kolleegidele, kes siin kurdavad, et nende postkastis on liiga palju kirju. Mina olen eelnõu algataja ja eelnõu algatajad ei ole saanud ei spämmi ega ole meiega kuidagi liiga suurt kirjavahetust peetud. Tuleb liituda eelnõu algatajatega ja see spämmimine kaob. Ma arvan, et see on üks väga hea ja vajalik eelnõu. Ma olen väga nõus sellega, mida sa eelnevalt ütlesid, et on suuresti eetikaküsimus, kas loomade puuris kasvatamine selle eesmärgiga, et lõpuks nende naha nülгимisega kellegi edevust rahuldada, on asi, mida me Eestis peaksime arendama või mitte. Muidugi tuleb arvestada sellega, et praegu on meil ettevõtteid, kes sellega tegelevad, ja neile tuleb anda üleminekuperiood. Inimesed on proovinud meie algatust kuidagi naeruvääristada ja muu hulgas öelnud, et nüüd te tahate, et kõik inimesed kannaksid naftast toodetud riideid. Ma palun, et sa sellele vastaksid! See on selline üldistus, igal juhul ei ole tegu ainsate alternatiividega, kas naftast valmistatud riided või karusnahk. Kuidas sa seda väidet kommenteerid?

11:52 Barbi Pilvre

Aitäh, et sa olid selle eelnõu esitajate hulgas! Ma tean ka, et kunagi, kui sa olid keskkonnaminister, siis sinu asutuses oli naaritsafarmide teemaline töögrupp. Vaadates karuloomafarmide keelustamise ajalugu, on selge, et see teema ei ole nüüd äkki tekkinud. Kahtlemata on tekstiilitööstus ja moetööstus keskkonda koormavad. Naftast valmistatakse tänapäeval väga paljuprodukte, kaasa arvatud kunstkangaid, mida me kanname. Tööstus on keskkonnaaenuulik. On vaja jäätmete sellist käitlemist, mis tekitaks keskkonnale võimalikult vähe kahju. Aga nagu ma juba eespool mainisin, karusnahatööstus ei ole lihtsalt uueneva loodusvara kasutamine, vaid see on väga suure keskkonnajäljega, nagu Maailmapanga mõõtmised on näidanud, alates energia tootmisest ja lõpetades raskmetallide kasutamisega. Keskkonnamõju on siin ka selles mõttes, et tegemist on loomade väga suure kontsentratsiooniga.

On tehtud võrdlevaid analüüse ja ma olen mõningatega tutvunud. Mõõtmistulemused näitavad eri suurusega keskkonnajälgi. Karusnahatööstuse keskkonnamõju on nähtud ka isegi mitu korda suuremana, kui on naftast valmistatud tekstiiltoodete keskkonnajalg. Andmeid on erinevaid. Ma arvan, et küsimus on selles, et kogu tööstus ja tehnoloogia liigub ikkagi selles suunas, et keskkonnajalg oleks võimalikult väike. Siin on räägitud, ma ei tea, kunstkiudude eraldumisest vette ja selle mõjust

looduskeskkonnale. Ka siin on juba tekkinud sellised, ütleme, arendused, et püütakse vältida nende kiudude eraldumist pesemise käigus. See on üks väga huvitav ja suur peatükk, aga selle eelnõu raames tasub kindlasti meeles pidada, et karusloomakasvatus on suure keskkonnajälgjega tööstusharu.

11:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Uno Kaskpeit.

11:54 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mul on üks küsimus: miks te levitate siin saalis rahvaesindajatele valeinformatsiooni, nagu Eesti Jahimeeste Selts pooldaks teid? Mul on täpsem informatsioon: Eesti Jahimeeste Selts toetab ja pooldab karusloomakasvatajaid.

11:55 Barbi Pilvre

Aitäh! Ma ei ole väitnud, nagu Eesti Jahimeeste Selts kuidagi pooldaks seda eelnõu, aga jahimeestel, kellega ma ka siin saalis olen rääkinud, on olnud see argument, et rebase- ja kährikujahile tuleb anda uuesti mingi väärtus, kuna nende liikide arvukust tuleb Eesti looduses reguleerida. Ilmselt peaksid jahimeeste seltsiga olema ees suuremad läbirääkimised. Jahimeeste seltsi heakskiitu sellel eelnõul ei ole, nii on täpne öelda.

11:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Madis Milling.

11:55 Madis Milling

Suur tänu, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Loomulikult on teema emotsionaalne ja nii palju, kui on inimesi, nii palju on erinevaid arvamusi. Meie siin saalis teeme otsuseid aga ikkagi mitte niivõrd emotsioonist, kuivõrd analüüsist lähtuvalt. Kui me nüüd karusloomafarmid keelustame, siis kui palju see võiks riigile maksma minna? Me ikkagi ju eeldame, et karusloomakasvanduste omanikelt hakkavad tulema mingid nõuded jne. Kas mingit sellist analüüsi on tehtud?

11:56 Barbi Pilvre

Aitäh! See on oluline küsimus. Keskkonnakomisjonis, kui seda eelnõu arutati, oli see ka teemaks. Seal olid meil Maaeluministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi esindajad. Kui seda eelnõu edasi menetleda, siis peaks ministeeriumidel olema tehtud üks seda tüüpi väike analüüs, et mida kogu see reorganiseerimine maksaks. Aga kuna põhiliselt on tegemist ühe suure farmiga, Balti Karusnaha farmiga, kus töötajaid on 40 ringis ja loomade arv pidevalt väheneb, siis selle viie aasta jooksul jõuab selle ühe kasvanduse, ma arvan, suhteliselt mõistlikult reorganiseerida. Aga kindlasti ma näen, et riik peaks siin aitama nendel ettevõtjatel võimalikult valutult sellest ärist väljuda.

11:57 Aseesimees Kalle Laanet

Jürgen Ligi, palun!

11:57 Jürgen Ligi

Aitäh! Mulle jääb nendest vastustest ja mõnest küsimusest selline mulje, nagu me arutaksime edasi piirilepet. Ettekandja sõimab kõik ette läbi, näitab, et tema on ainus eestlane või ainus loomaarmastaja, ja tegelikult ei tahagi eelnõule tuge saada. See ei ole ainult küsimus loomaarmastusest. Küsimus on ka selles, kas parlament mõtleb oma peaga, kas ta vaatab selle eelnõu tagajärgi laiemalt kui ainult need tagajärjed, mis mõjuvad loomadele, ja kas ta saab iseseisvalt otsustada. Nii et kas te tegelikult tahate tuge või te jätkate samas toonis ja ütlete, et tegelikult saab veel hullemini käituda, kui on minuga käitunud sotsiaalmeedias, et tegelikult on kõik väga hästi, et on veel kurjemaid meetodeid ka? Või te tahate tegelikult sellele eelnõule häält saada?

11:58 Barbi Pilvre

Ma arvan, et ma sooviksin loomulikult sellele eelnõule toetust. Ma ausalt öeldes ei saa isegi aru, kas ma oma vastustega olen kedagi solvanud. Ma olen kindlasti püüdnud vastata küsimustele. Nagu eelmise

küsimusega seoses selgus, vaja on konstruktiivset lähenemist, Maaeluministeerium peaks tegema arvutused, mida tähendab karusloomakasvatuse keelustamine Eestis. Kuna tegemist on mikrotööstusharuga, siis ilmselt ei ole selle tööstusharu hääbumine seotud mingi tohutu muudatusega Eesti põllumajandussektoris. Ma püüan küll võimalikult ratsionaalselt vastata. Ma olen selle küsimusega piisavalt kaua tegelnud ja olen püüdnud emotsioone kontrolli all hoida. Teistes maades on seda protsessi samamoodi pikkade aastate jooksul läbi viidud. Siin on väga palju poolt- ja vastuargumente. Ikkagi on lõpptulemus see, et väga paljudes maades on sätestatud olulisi piiranguid, ja ma ei näe põhjendust, miks Eesti peaks selle rongi viimane vagun olema.

11:59 Aseesimees Kalle Laanet

Lauri Luik, palun!

11:59 Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Maailma ajalugu on täis juhtumeid, kui on püütud teha suuri muutusi, mis puudutavad inimesi, olgu nad teise nahavärviga või olgu nad naised. Praegu on tegu karusloomadega. Iga kord, kui on suurte muutuste plaan, tekivad emotsioonid. Ma arvan, et see ei ole halb. Siin majas aastaid töötades olen ma pidanud just oluliseks, et lisaks ratsionaalsuse poolele oleksid ka emotsioonid, mis on väga tähtsad. Kõik, mis on hingestatud, peabki minu arvates tekitama emotsiooni. Mind ei ole kunagi mõjutanud meilitulvad või kellegi sõim, ma olen alati üritanud pluss- ja miinusargumente kaalutleda ja arvesse võtta ning lähtudes sellest teinud oma otsuse. Fakt on ka see, et tänane teema on üks nendest, millega me üritame maailmas teatud suunamuutust saavutada. Kas te olete nõus, et see teema on laual sellepärast, et maailmas läbi viia suuremat muutust, mitte ainult ühte väikest karusloomafarmi Eestis keelustada?

12:00 Barbi Pilvre

Aitäh! Kahtlemata. Vaatame tarbimist tänapäeva maailmas: väga palju valikuid teeme me eetilistel kaalutlustel. Me vaatame, kuidas on meie toit toodetud, kus see on kasvatatud, kes seda on kasvatanud, kus on tehtud meie riided, kes neid on teinud, missugustes tingimustes need on sündinud. Me räägime tänapäeval üha rohkem ka vastutustundlikust ettevõtlusest. Väga paljud ettevõtted on oma tegevuses peale majandusnäitajate välja joonistanud ka sotsiaalse vastutustunde mõõtme. See trend on ka Eestisse tulnud. Me näeme vähemalt selliseid maailma ettevõtete esindusi, mis jälgivad sotsiaalselt vastutustundliku ettevõtluse nõudeid. Nii et me sörgime tegelikult ühe trendi järel, me püüame kaasa minna selle muutusega, mis on nagunii paljudes maades toimumas.

Kahtlemata, muutused on igal pool valusad, muutused sunnivad oma mõtlemismalle ümber hindama, mingist mugavustsoonist välja tulema. Nii et ma saan täiesti aru sellest vastuseisust, mis eriti teatud huvigruppide esindajatel on. Kahtlemata on aktsepteeritav oma huvisid kaitsta. Keskkonnakomisjonis oleme kohtunud karusloomakasvatajatega ja töösturitega. Neil on omad huvid. Ma näen ennekõike seda, et siin on huvigruppide positsioonid, millega tuleb arvestada, ja tuleb vaadata, missugused on kõige valutumad lahendused. Aga kui me vaatame üldist atmosfääri, üldiseid elustiilivalikuid, valikuid, mis toimivad tarbimis- ja tootmismaailmas, siis me liigume selle poole, et üha ökoloogilisem ja eetilisem elustiil võtab ka Eestis maad.

12:03 Aseesimees Kalle Laanet

Mihhail Stalnuhhin, palun!

12:03 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kommentaariks eelnevale: mina küll ei soovitaks teil sammuda kuskilepoole ainult sellepärast, et enamus sinna läheb. Ajalugu on näidanud, et väga tihti liiguvad massid hoopis vales suunas. Nüüd küsimus, mis on minu jaoks väga põhimõtteline. Ma sain teie vastustest aru niiviisi, et te ei agiteeri kõiki taimetoitlaseks saama, me sööme liha edasi. Punkt kaks, te ei ole jahinduse vastu. Punkt kolm, see teie ettepanek lähtub suurel määral sellest, et neid farme on Eestis väga vähe. Oletame nüüd, et neid on sada korda rohkem, 400 või 500. Kas te teeks sama sammu ja esitaks sama initsiatiivi samas vormis, kui neis töötaks mitte 40, vaid 4000 inimest?

12:04 Barbi Pilvre

Aitäh! See oli hea küsimus. Tõepoolest, see eelnõu ei sätestada veganlust, ei keela jahti, ei keela kasukate kandmist. Sellised juhtivad karusnahatootmismaad nagu Holland on ometi võtnud vastu karusloomakasvatuse piiranguid. Kui vaadata protsesse, mis teistes maades on selles tööstusharus toimunud, siis näeme, et ka sellistes maades, kus karusnahatööstuses töötab tuhandeid inimesi, on need piirangud karmistuvate keskkonnanõuete ja loomapidamistingimuste kaudu vastu võetud. Nii et ma ei oska öelda. See oleks teine olukord, kui karusnahatööstus oleks, ütleme, Eesti peamine põllumajandusharu, kui me oleks mingi saareriik ja kasvataksime ainult karusloomi. Võib-olla siis oleks täiesti teine olukord, aga antud olukorras, kus tegemist on mikropõllumajandusharuga, mis nagunii näitab kahanemistendentsi, on see protsess selle võrra valutum.

12:05 Aseesimees Kalle Laanet

Andres Metsoja, palun!

12:05 Andres Metsoja

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Selle teemaga seoses puudutab mind alati lemmikloomakultuur Eestis tervikuna. Paratamatult ma mõtlen selles kontekstis, kui me räägime karusloomadest, meie lemmikloomade peale, kes leiavad tee varjupaikadesse ja keda massiliselt hukatakse. Me võrdleme suhteliselt samu kategooriaid: ka lemmiklooma ei pea pidama toidu pärast ega selle pärast, et talt nahka nülvida, vaid tegelikult peetakse neid emotsiooni pärast. Inimesed võtavad tihti endale lemmiklooma emotsiooni pärast. Siis ma jõuan alati sinna, kas Eesti ühiskond on ikkagi keelustamiseks valmis, kui ta ei julge endale peeglis otsa vaadata. Aga minu küsimus teile on selline. Te mainisite mitu korda, et tuleks teha uuringuid ja analüüse, et kui see eelnõu jääks menetlusse, siis tuleks uurida ja analüüsida. Üks aspekte puudutab ilmselt selle muudatuse kehtestamise aega. Praegu on viis aastat, eelmine kord oli kümme aastat. Mis need uuringud on, mida tuleks täiendavalt teha?

12:06 Barbi Pilvre

Aitäh! Küsimuse esimese poolega haakudes ütlen, et lemmikloomakasvatus ja lemmikloomade pidamine on omaette teema ja ma arvan, et see on Eestis problemaatiline. On teada vägagi julmades tingimustes tegutsevaid paljundusfarme, kus ei peeta üldse kinni mingitest loomade hea kohtlemise nõuetest. Aga see eelnõu ei puuduta seda probleemi, millega peaks ka kindlasti tegelema, nagu ka lemmikloomakaubanduse ja selle eetiliste aspektidega. Keskkonnakomisjonis oli juttu ministeeriumite esindajatega, et peaks tegema täpsed arvutused, mida see viis aastat üleminekuaega konkreetsetele ettevõtjatele tähendab. Juhtiv ettevõtte on Balti Karusnahk ja siis on väiketootjad, kellel on perefarmid, kus on võib-olla isegi alla 100 looma. Tõenäoliselt on igaühele vaja soovitada mingisugune konkreetne lahendus, kuna need farmid on tõepoolest väga väikesed. Me räägime ühest suurest ja kümmekonnast väiksest farmist, mis võib-olla viie aasta jooksul hääbuvad loomulikult teel, see pole ka välistatud. Aga siin peaks kindlasti täpselt vaatama, mida see tähendab nendele inimestele, kes seal praegu töötavad. Ütleme niimoodi, et kuna see majanduspool on nagunii languses, siis võib-olla kõige lihtsam on lasta neil minna turutingimustest tingitud teed, mida me praegu näeme. Aga eetiline aspekt ja Eesti rahvusvaheline kuvand võib-olla nõuaks seda, et me farmide keelustamise otsuse ikkagi ära teeksime, enne kui nad sellist loomuliku kadumise teed lähevad.

12:08 Aseesimees Kalle Laanet

Madis Milling, palun!

12:08 Madis Milling

Suur tänu, härra juhataja! Austatud ettekandja! Ma olen ise eelnõu esitajate hulgas, seepärast ütlen ära, et minu järgnevas küsimuses ei ole kübekestki irooniat, aga ma lihtsalt pean seda küsima. Sa ise ütlesid, et mujal maailmas on loomakaitse oluliselt radikaalsem või radikaliseerumas. Kas me äkki ei ava selle eelnõuga Pandora laegast ja oleme ühel päeval seisus, kus me arutame muude põllumajandusloomade farmide sulgemist?

12:09 Barbi Pilvre

Aitäh! Loomakaitseliikumine maailmas kindlasti tugevneb, sest loomapidamistingimused ja inimeste käitumine loomade suhtes on selline teema, mis võib-olla tõesti viimase mõnekümne aasta jooksul on muutunud ka üheks eetika valdkonnaks, see on küsimus, kuidas inimene loomi kohtleb. Inimene on loomi alati kasutanud, see on olnud ellujäämiseks vajalik. Toidutootmine ja loomafarmid on ka loomakaitse üks suuri valdkondi, kogu intensiivpõllumajandus tervikuna. Kindlasti tuleb lähiaastatel nii või teisiti kõne alla ka teiste põllumajandusloomade pidamise teemasid. Need nõuded tegelikult tulevad juba ka Euroopa Liidust, see on teada. Selles mõttes pole see Pandora laegas, see on selline elu teatav areng, üha rohkem mõeldakse keskkonnateemade peale. Kui me siin räägime intensiivpõllumajandusest, siis see on keskkonnale väga suur koormus. Veganite suur argument on see, et lihatootmine on keskkonnale äärmiselt suur koormus. Kuidas selle koormusega toime tulla, on küsimuse üks aspekt. Loomakaitsjate seisukoht on muidugi see, et intensiivpõllumajandusse tuleb nagunii sekkuda. Aga Pandora laegas see selles mõttes ei ole, et see ei tule nagu salaja, see tuleb nende lepingute kaudu, millega me oleme vabatahtlikult ühinenud. Väärtusruumist, millesse me oleme sisenenud, Euroopa Liidust, on küll tulemas piiranguid loomade pikamaatranspordi ja eri teemade kohta.

12:11 Aseesimees Kalle Laanet

Terje Trei, palun!

12:11 Terje Trei

Ma tänan! Hea ettekandja! Te nimetasite korduvalt karusnahatootmist mikropõllumajandusharuks, mis ühtpidi on loomulikult õige. Teiselt poolt vaadates on ta haru, mis ei saa toetusi riigilt, Euroopa Liidult ega kuskilt. Seetõttu ongi ta kindlasti natuke mikroks jäänud võrreldes teiste põllumajandusloomade või ka põllumajandussaaduste kasvatamisega, aga samas annab ta eksporttoodangut, enamik karusnahkadest läheb eksporti. Ilmselt on see küsimus valus, aga kui ma esitan küsimuse, kas me ei peaks täna selle eelnõu asemel arutama seda, kuidas toetada karusnahasektorit, sest meie kliima on ideaalne sellise tootmise jaoks, ja nagu te ütlesite, et on eri huvigrupid, ühed on ettevõtjad, teised on eelnõu esitajad, siis mis teie huvigrupp sellest arvab?

12:12 Barbi Pilvre

Aitäh! Kliimaargumendi kohta ütlen, et näiteks tsintšiljakasvatuse ei sobi kliimaatilisele Eestisse üldse. Need on nii tubased loomad, et kui nad välja lasta, siis nad hukuvad. Nii et see kliimaargument kehtib võib-olla ainult rebase või mingi kohta, kes külmas kasvatab parema kasuka. Ilmselt ei ole Euroopa Liidus peetud selle tööstusharu toetamist põhjendatuks eetilistel kaalutlustel. On teada, et Soome, kes on soovinud jätkata näiteks kährikukasvatust, peab Euroopa Liidult taotlema eritingimusi. Me oleme valinud selle väärtusruumi, liitudes Euroopa Liiduga. Toetused eri põllumajandusharudele on erinevad. Mina ei näe praegu ka sellist survet inimeste poolt, et soovitaks toetusi, selleks et karusloomakasvatust Eestis hakkaks õitsema. Sellist survet ei tundu olevat.

12:13 Aseesimees Kalle Laanet

Tarmo Kruusimäe, palun!

12:13 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Te rääkisite korduvalt, et vähenev trend ja vähenev trend. Väga täpselt ma aru ei saanudki, kumb on see vähenev trend, kas karusloomade kasvatamine või karusloomakasvatuste vastu võitlemine. Küll aga on siin ju hoopis teistsugune efekt, et karusloomakasvatavad peaksid – kui karusloomakasvatuse on vähenev trend – panustama sellesse, et ennast populariseerida, ja karusloomakasvatuse vastu võitlejatele, kes on pehmod, on üleskutse hakata ettevõtjate vara likvideerima. Ega te ei muretse selle pärast, et te peate neid loomade sõpru liiga pehmodeks, arvate, et nad ei käitu radikaalselt? Ega noored ei saa sellest äkki valesti aru? Kas te võtate sel juhul ka poliitilise vastutuse, kui meil hakkavad karusnaha vastu võitlejad ettevõtjate vara ründama?

12:14 Barbi Pilvre

Aitäh! Siia maani on minu kokkupuuted meie loomakaitsjatega olnud sellised, et minu arust on nad äärmiselt ratsionaalsed. Nende argumendid on täiesti mõistuspärased. Minu arust on just karusloomakasvatajad, kellega ma kokku olen puutunud, olnud äärmiselt emotsionaalsed, nendega on olnud suhteliselt võimatu rääkida. Ma püüdsin ühe tšintšiljakasvatajaga natuke rääkida, kui ta oli raadios minu kohta üht-teist öelnud. Ma tahtsin temaga rääkida, et saada teada, mida ta mõtleb, aga ta oli äärmiselt vihane ja läks uste paukudes minema. Ma arvan, et praegu meie loomakaitsjad, olles üsna karastunud, üsna kogenud ja üsna haritud inimesed, ei kutsu kindlasti kedagi üles radikaliseeruma. Ma arvan, et seda trendi Eestis küll näha ei ole.

12:15 Aseesimees Kalle Laanet

Terje Trei, palun!

12:15 Terje Trei

Ma tänan! Ilmselt ettekandja juba teab, et minu kindel põhimõte on see: kui keelustatakse üks asi või üks lüli ühes ahelas ehk tootmine ja samas tarbimine ning ost-müük-vahendus on lubatud, siis minu arust on see silmakirjalik. Minu arvamus on, et seda me ei tohiks teha kas või seetõttu, et meie ettevõtjatel oleks valikuid. Võib-olla mõnel ettevõtjal ei olegi muud valikut kui see tšintšiljafarm tema väiksel kinnistul. Aga kas on õiglane, et ettevõtluses me piirame valikuid, aga samas neil, kes ei soovi karusnahka kanda, kellele see ei meeldi või kes lähtuvad mingist muust eetilisest aspektist, on valik? Nad ei pea seda kandma, nad ei pea seda ostma, nad saavad propageerida seda, et karusnahka järjest vähem kantaks. Samas me võtame ettevõtjatelt võimaluse mingi tegevusega tegeleda.

12:16 Barbi Pilvre

Aitäh! Tõesti, see eelnõu ei puuduta kuidagi karusnaha müüki ja kandmist, see on selles mõttes tarbija valik, igaühe oma valik. Kui me räägime ettevõtlusest, siin paljudes eluvaldkondades on meil piirangud. Kui meil oleks vaba turg, siis võib-olla siin kasvatataks kanepit või mida iganes. Meil on väga paljud eluvaldkonnad reguleeritud ja ei tohi teha teatud asju. Ma arvan, et ettevõtluses peab olema võimalikult vähe piiranguid, aga eetilised piirangud on kindlasti ühed, mis peaksid kehtima. On ka tervisekaitsest lähtuvad piirangud ja keskkonnanõuetest lähtuvad piirangud. Minu meelest on ettevõtlus piiranguid täis. Kahjuks ei ole me jah vabad tegema mida iganes.

12:17 Aseesimees Kalle Laanet

Tarmo Kruusimäe.

12:17 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Te lõpetasite sellega, mis see oligi, et piiranguid on palju. Meie poliitikutena teemegi neid piiranguid, selleks et loomadel oleksid loomaväärsed tingimused. Loomadelt inimväärsed tingimusi nõuda oleks tegelikult väga vägivaldne. Ettevõtjad toovad maksutulu ja keelustajad soovivad kohe kõik kinni panna. Meie oleme neid piiranguid teinud. Kas on olemas ka mingi järelevalve? Kas teil on olemas mingi analüüs, mille tulemusel te saate öelda, et iga uue piiranguga on olukord tunduvalt halvemaks läinud? Millele tuginedes te leiate, et praegune järelevalve ei ole olnud tõhus ega toimiv? Mis ja kes on süüdi selles, et järelevalve ei toimi, ja kas me peaksime järelevalvet pigem parendama, kui ütlema, et aitab küll? See on nagu lapsega, et kolm korda ütled, aga viiendal korral saadad juba lastekodusse, sest lihtsalt enam ei viitsi kasvatada. Kas meie järelevalve on olnud tõhus ja kes vastutab selle eest, kui ta ei ole tõhus?

12:18 Barbi Pilvre

Kõigepealt küsimuse esimene pool. See eelnõu kindlasti ei tegele ainult loomade heaolu küsimustega, vaid võib-olla isegi ennekõike nende inimeste heaolu küsimustega, keda loomade kannatused häirivad. Neid inimesi ei ole vähe, nagu me näeme, kui me vaatame petitsoone, millele inimesed on alla kirjutanud.

Kas see küsimus piirangutest puudutas meie karusloomafarme? Eesti karusloomafarmid pingutavad kindlasti kõvasti, et täita kõiki keskkonnanõudeid. Sealsamas Karjaküla karusloomafarmis, kus me käisime, käivad pidevalt Euroopa tasemel kontrollid, pidevalt käivad seal ka sanitaarkontrollid. Ma usun,

et Eesti ettevõtjad peavad väga palju pingutama, et täita kõiki norme, mida sellele tööstusharule ette kirjutatakse. Nagu ma oma kõnes püüdsin rõhutada, väga paljudes riikides ongi keskkonnanormatiivid või loomapidamistingimused muutunud selliseks, et see majandusharu lihtsalt hääbub. Ideaaltingimustes võiksid ju karusloomad elada seal nii, nagu kuskil loomapargis. Nad elaksid seal oma loomaelu lõpuni ja nad püütaks lihtsalt ühel heal hetkel kinni, kui on vajadus karusnaha saamise järele. Sellistes tingimustes kasvatatud loomade nahad oleksid kahtlemata nii kallid, et see ei ole majanduslikult efektiivne. Ma tean, et karusloomafarmides on puurid ehitatud suuremaks ja nii edasi, aga ükski loomaekspert, ei Aleksei Turovski ega Tiit Maran ei arva, et puure pisut suuremaks ehitades oleks võimalik loomadele seal puurides tagada mingigi liigiomane elu. Iseenesest on see lühike ja kannatusterohke elu, nad elavad alla aasta: kevadel sünnivad, novembris või detsembris nülitakse nahad maha. See elu on lühike, nuumatakse karv läikivaks ja ongi kõik.

12:21 Aseesimees Kalle Laanet

Peeter Ernits, palun!

12:21 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma kuulan ja isegi ei imesta. See sotsiaaldemokraatide radikaliseerumise aste on ausalt öeldes juba väga jube. Aga ma tuletan meelde ja küsin sinult uuesti. Esimeses küsimuses ma küsisin, miks teie lugupeetud kolleeg Jaanus Marrandi, ainus autoriteet sotside seas, kes tunneb loomakasvatust, oma allkirja eelnõule ei andnud. Vasta palun sellele küsimusele! Eiki Nestor on küll tubli inimene ja seda on ka Jevgeni Ossinovski, aga loomade alal ei ole nad kahjuks autoriteetid. Miks Jaanus Marrandi ei pannud oma kätt sinna alla?

12:21 Barbi Pilvre

Jaanus Marrandi peab sellele küsimusele ilmselt ise vastama, aga ma usun, et iga poliitiku taga on siin parlamendis erinevad huvigrupid. Me sageli oma otsustes lähtume ka sellest, kes kuuluvad meie huvigruppidesse. Sotsiaaldemokraatidel ei ole fraktsiooni otsust sellel teemal, see on jäetud nagu vabaks, saab ise valida poole selles küsimuses. Ma usun, et Jaanus Marrandi võib-olla täpsustab ise seda vastust. Teda ei ole saalis ja praegu ei oska mina sellele küsimusele rohkem vastata. Aga küsimus ei ole ainult loomakasvatuses. Ma usun, kunagine hea kolleeg ajakirjandusest, et ma püüdsin selgeks teha, et sellel tööstusharul on enam kui loomakasvatustlik sisu. Siin on mitmed mõtted, mida päris, ütleme, kilode, grammide ja loomade arvuga mõõta ei saa. Siin on selline dimensioon, et mida inimesel eluks vaja on ja mida ei ole.

12:23 Aseesimees Kalle Laanet

Henn Põlluaas, palun!

12:23 Henn Põlluaas

Sa hirmutasid meid nahaparkimise katastroofiliste tagajärgedega ning väitsid, et kasutatavad kemikaalid on ülimürgised ja reostavad loodust. Tegelikult ei kasutata Euroopa Liidus karusnaha töötlemisel ohtlikke keemilisi ained. Seda reguleerib REACH-määrus, mis on vastu võetud, et kaitsta inimeste tervist ja keskkonda kemikaalidega seotud võimalike riskide eest ja samal ajal suurendada kemikaalitööstuse konkurentsivõimet. Kas sa tooksid meile konkreetseid näiteid viimasel ajal nahaparkimise tagajärjel toimunud loodusreostuse kohta meie regioonis?

12:23 Barbi Pilvre

See on väga täpne küsimus, hea Henn! Tõepoolest, Euroopa Liidus on kemikaalid, mis karusnahatööstuses on kasutusel, hästi reguleeritud. Oma kõnes ma ka viitasin, et näiteks formaldehüüd on keelatud. Küll aga sisaldab seda ainet, ütleme, see karusnahatoodang, mida sageli kasutatakse meie riietes, kuna see on toodetud odavalt kuskil väljaspool Euroopa Liitu. Keskkonnareostuse kohta mul näiteid tuua ei ole. Nende ainete loetelu, mis eri kaubamärkide puhul (Novalt, Supralan, Atesan) on kasutusel, ma esitasin: kroom, alumiinium, erinevad kantserogeenid. Kui kõik keskkonnanõuded on täidetud, siis on nende keskkonnamõju ilmselt minimaalne, seda juhul, kui kõiki neid piiranguid hoolikalt täidetakse. Seetõttu näiteks Eestis parkimistöökoda Eurotann suletigi,

et ei suudetud neid nõudeid täita. Nahad lähevad nüüd Soome, kus kogu see valdkond on kindlasti keskkonnakaitsjate väga terase pilgu all, kuna tegemist on potentsiaalselt keskkonda reostava valdkonnaga.

12:25 Aseesimees Kalle Laanet

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

12:25 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! See on selline eelnõu, kus veelahe ei jookse mitte erakondade vahelt. Ma kiiruga vaatasin, minu meelest on algatajaid Riigikogu pooltest fraktsioonidest. Need piirid jooksevad kuskil hoopis ristipidi, erakondade sees. Aga ma olen kuulnud tänaseid küsimusi ja seda debatti siin. Tegelikult ei ole ma kuulnud ühtegi väga tõsist vastuargumenti, miks seda eelnõu ei peaks toetama, teisele lugemisele saatma ja hiljem seadusena vastu võtma. Jah, on räägitud sellest, et peab olema üleminekuperiood. Aga see üleminekuperiood on ka praegu eelnõus sees. Kui see on tingimus, siis on võimalik, et tuleb veel arutada, kui pikk see täpselt olema peaks. Kas eelnõu menetlemise käigus oled sina kuulnud mõnda tõesti väga kaalukat vastuargumenti, miks ei tohiks selle eelnõuga edasi minna või ei peaks seda tegema?

12:26 Barbi Pilvre

Aitäh! Tõepoolest ei ole ma kuulnud ühtegi seda eelnõu kummutavat vastuargumenti. Tööjõuteema ja üleminekuaeg – kindlasti on viis aastat pikk aeg ja tegemist on nii raske valdkonnaga, et inimesed ei pea väga kaua selles valdkonnas vastu. Majanduslikus mõttes on tegemist hääbuva alaga. Eetilises mõttes on küsimus juba kümme korda üle seletatud. Teiste maade eeskujul – väga paljudes naabermaades on samasuunalised liikumised ja regulatsioonid. Jah, ma tõesti ei ole kuulnud ühtegi põhimõtteliselt seda eelnõu kummutavat argumenti.

12:27 Aseesimees Kalle Laanet

Helmen Kütt, palun!

12:27 Helmen Kütt

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Selleks, et ei jääks kõlama ametikaaslase küsimus vaeväitega, esitan ma sulle uue küsimuse. Nimetatud eelnõu on algatanud väga erinevatesse erakondadesse kuuluvad Riigikogu liikmed. Kindlasti ei ole nende seas mitte ainult sotsiaaldemokraadid, siin on inimesi nii Keskerakonnast kui ka Reformierakonnast. Kas see on nii või on see sotsiaaldemokraatide eelnõu, mille üle me võiksime uhked olla?

12:27 Barbi Pilvre

Aitäh! Selle eelnõu on tõepoolest algatanud eri erakondadesse kuuluvad inimesed, nad kuuluvad Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda, Reformierakonda ja ka Keskerakonda. Rääkides parlamendiliikmetega, olen ma kuulnud ka mõne teise erakonna üksikutelt liikmetelt, et võimalik, et saalis on nad selle eelnõu poolt.

12:28 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh, austatud ettekandja Barbi Pilvre! Teile rohkem küsimusi ei ole. Juhatusel on laekunud üks taotlus. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon palub pikendada Riigikogu istungit kuni päevakorra ammendamiseni, aga mitte kauem kui kella 14-ni. Valmistume hääletamiseks.

Head kolleegid, panen hääletusele SDE fraktsiooni taotluse pikendada Riigikogu istungit kuni päevakorra ammendamiseni, aga mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Istungi pikendamise poolt on 35 Riigikogu liiget, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 4. Istung on pikendatud.

Järgmisena palun kõnelema keskkonnakomisjoni esimehe Rainer Vakra. Palun!

12:30 Rainer Vakra

Austatud aseesimees Kalle Laanet! Head kolleegid! Kõigepealt, mul on hea meel näha, et siin saalis küsiti väga palju nii täpselt samu kui ka sisult analoogseid küsimusi, mida arutas ka keskkonnakomisjon, aga sellegipoolest teen lühikese ülevaate, mis keskkonnakomisjonis loomakaitse seaduse ja looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 755 lugemistel on toimunud.

Keskkonnakomisjonis on toimunud kaks istungit: esimene oli väljasõiduistung ja teine toimus siin Riigikogus keskkonnakomisjoni ruumides. Nii nagu Barbi Pilvre algatajate nimel (algatajateks on 18 kolleegi siin saalis esindatud eri erakondadest) korduvalt rõhutas, näeb eelnõu ette lõpetada loomade pidamine üksnes või peamiselt karusnahatootmise eesmärgil, samuti nende aretamine ja paljundamine üksnes või peamiselt karusnahatootmise eesmärgil. Nimetatud keelu kohaldamine loomapidajate suhtes nähakse ette alates 2024. aasta 1. juunist.

Kõigepealt lühidalt sellest, mis toimus 11. detsembril 2018, kui keskkonnakomisjonil oli väljasõiduistung. See toimus Eesti suurimas karusloomakasvanduses, AS-is Balti Karusnahk. Komisjoni liikmetel oli kümneid ja kümneid küsimusi, ma annan suuliselt ülevaate sellest, mis veel ei ole siit puldist täna läbi käinud ja mida ei ole arutatud. Hea kolleeg Meelis Mälberg küsis kohe sissejuhatuseks, kas külalised on alati kasvandusse lubatud või on olnud tegemist salajase projektiga. Meid vastu võtnud Marge Tiidus, AS-i Balti Karusnahk tegevjuht, ütles, et ekskursioone korraldatakse kevaditi, kui on ka lahtiste uste päevad, kuhu on kõik oodatud, muul ajal soovitakse ette teada, kes ja millal tuleb. Kuna loomi ärritab kõva lärm ja välguga pildistamine ning neid materjale kasutatakse meedias, siis kasvanduses alati kontrollitakse üle, keda sinna lasta, keda mitte. Hea kolleeg Andres Metsoja tundis huvi, milline on praegu karusnahkade turusituatsioon. Marge Tiidus märkis, et väga lühidalt, kahe sõnaga öeldes on see väga halb. Turu on hõivanud Hiina, kellel ei ole mingisuguseid nõudeid ja tingimusi karusloomade kasvatamisel ja see viib hinnad alla. Euroopa on karusloomade kasvatamisele seadnud väga kõrged nõudmised, samas Euroopas kasvandusi ka pidevalt suletakse. Keskkonnakomisjoni liige Mälberg küsis, kas Balti Karusnahk täidab kõiki nõudeid. Marge Tiidus kinnitas, et ettevõtte tegevus vastab kõikidele kehtestatud nõuetele. Näitena ta tõi, et kasvandust ümbritseb topeltaed, loomapuure on suurendatud ja on tehtud suuri investeeringuid. Ettevõtte eesmärk on saada kvaliteetset nahka ja nad püüavad tulenevalt sellest ka loomadele võimalikult häid tingimusi luua. Lisaks küsis komisjoni liige Rainer Vakra, milline on Eestis keskkonnakahju, kui me räägime nahaparkimisest. Marge Tiidus vastas, et Eestis tänapäeval nahka ei pargita, kõik toornahad müüvad nad oksjonil ja uus omanik laseb need parkida. Eesti nahad müüakse valdavalt Soome oksjonil. Lisaks huvitas mind küsimus, kas konkreetset Eesti karusnahkadest tehakse ka kasukaid või mis on nende tulem. Marge Tiidus väitis, et ühestki Balti Karusnahas kasvatatud looma nahast kasukaid ei valmistata, need lähevad puhtalt ilutoodete, kas tupsude, kraede või salliotste tootmiseks. Lõppkokkuvõttes oli selline hariv küsimus, kus kohas läheb Euroopas piir, kust maalt on veel mõistlik karusloomi kasvatada. Marge Tiidus vastas, et kliimaatiliselt on karusloomade kasvatamise piir umbes Poolas ja Poola poolt vaadates kasvatatakse neid just põhjapoolsemates riikides ja jahedas kliimas. Küll aga komisjonis Barbi Pilvre lisas, et Soome karusloomakasvatavad on viinud oma ettevõtted Hiina, kuna seal on ka odav tööjõud. Marge Tiidus täiendas omalt poolt, et ettevõtteid viiakse Hiina ka seetõttu, et Euroopas muutuvad tingimused aina rangemaks.

Järgmine komisjoni istung oli 15. jaanuaril 2019, kuhu olid kutsutud kõik osapooled. Loen lühidalt protokollis huvides ette, kes meil kohal olid. Nii nagu ikka, keskkonnakomisjon püüab kaasata eri osapooli ja neid, kes on antud teemal varem sõna võtnud. Lisaks Riigikogus eelnõu algatajate esindajale Barbi Pilvrele olid kohal MTÜ loomade eestkoste organisatsiooni Loomus, Nähtamatute Loomade, Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühingu, Eesti Karusnahaliidu ning Balti Karusnahk AS-i esindajad, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja keskkonnavaldkonna juht ja loomulikult kahe ministeeriumi, keda see puudutab, nii Maaeluministeeriumi kui ka Keskkonnaministeeriumi esindajad. Komisjoni istung algas samamoodi nagu siin suures saalis. Barbi Pilvre tutvustas eelnõu, komisjoni liikmetel olid analoogsed küsimused nagu ka siin. Omalt poolt lisas Kadri Taperson MTÜ-st Loomus, et nemad on algatatud eelnõuga nõus ja toetavad seda, samuti toetavad seda rahvusvahelised organisatsioonid, algatatud on samateemaline rahvusvaheline petitsioon. Eelnõu algatamiseks on erinevaid põhjuseid: eetika, keskkonnakaitse ja mõju inimestele. Nähtamatute Loomade esindaja Kristina Mering ütles, et peamine eesmärk on parandada loomade heaolu, karusloomafarmides aga ei ole loomade heaolu tagatud. Samuti ütles ta, et teiste loomade kasvatus liha- ja muude saaduste saamise eesmärgil ei ole võrreldav karusloomakasvatusega, need on kaks eraldi teemat ja tuleb pidevalt lahus hoida. Loomulikult oli kohal ka Leander Pragi, kes esindas Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühingut ja rõhutas, et karusnahatrend

tõuseb ja langeb aja jooksul, seda ei saa kunagi prognoosida. Euroopa naaritsa kadumine ei ole karusloomakasvatajate süü, sest tänastes tingimustes ei saa rääkida keskkonnasaastest metsloomade suhtes. Lisaks rõhutas ta, et kui rääkida keelustamisest, siis see, mis saab töötajatest ja töökohtadest, on regionaalne probleem. Ühtegi töökohta ei tohiks kaotada. Maaelu arengukavas on kirjas, kui palju maksab üks töökoht, ja töökohtade kadumine tuleks riigil kinni maksta. Ühtlasi rõhutas ta, et puurides ei peeta metsloomi, vaid spetsiaalselt selleks aretatud puuriloomi. Keskkonnakomisjoni aseesimees Kalle Palling käis välja mõtte ja idee, et kui riik näeb ette, et karusloomakasvatus tuleb lõpetada, siis kõige mõistlikum viis oleks farmid omanikelt välja osta ja seejärel sulgeda. Teise variandina pakkus ta töötada välja meetmed tootmise restruktureerimiseks, ehk kui lõpetada karusloomakasvatus, saaks jätkata mõne muu tootmisega. Lisaks olid veel mõningad lühikesed arvamused. Näiteks rõhutas Eesti Karusnahaliit MTÜ liige Tarmo Kattago, et suur hulk keelustajaid ehk neid maid, mis on karusloomade pidamise keelustanud, ei ole kunagi karusloomi kasvatanud, sest see eeldab sobivat kliimat ja lõunapoolsed riigid ei tule siin arvesse, välja arvatud Kreeka, kus on suur tootmine. Lisaks osutas ta, et seletuskirjas ei ole mõningad riigid nimekirjas õiged, mõned riigid on karusloomade pidamise keelustanud osaliselt ehk liikide kaupa, mitte täielikult. Eelnõu algatajad tunnistasid, et mõningaid seletuskirja ebatäpsusi oleks paslik esimese ja teise lugemise vahel korrigeerida. Hea kolleeg Meelis Mälberg käis välja mõtte ning ka küsis Maaeluministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi esindajate käest, et mis juhtuks siis, kui ka Eesti lähtuks sellest põhimõttest, et tuleks keelustada need liigid, keda meil looduslikult ei ole. Taimo Aasma Keskkonnaministeeriumist vastas, et nutria ja kähriku kasvatamine on Euroopas keelustatud ja praegu tegeldakse uute keelatud liikide nimistusse kandmise ettevalmistamisega, näiteks on arutelu all mink. Praegu koondatakse andmeid ja peatselt jõutakse aruteludeni. Kui mink lisatakse keelatud loomade nimekirja, siis võib seda kasvatada ainult eriloal. Lisaks oli minul au küsida, kas on veel mingeid liike n-ö Euroopa Liidu tasandil kavas keelustada. Merike Linnamägi Keskkonnaministeeriumist vastas, et veel läheb hääletusele umbes 20 uut liiki. Kui kellelgi on soov teada, mis need 20 uut liiki on – need ei ole küll kõik karusloomad –, siis võib julgelt keskkonnakomisjoni ametnikele või liikmetele teada anda ja me saame selle nimekirja meiliga saata. Loomulikult rõhutas aseesimees Kalle Palling, et kuna keelustamise arutelu pidevalt tõstatub, siis on sektor väga ebakindel selles, milline on tema tulevik. Kuna Euroopa Liit nagunii ilmselt kunagi kasvatamise keelustab, siis tuleks see tööstusharu ümber struktureerida ja leida lahendused, kuidas maapiirkonnas töökohad säiliks. Ühtlasi oli komisjoni seisukoht, et igal juhul tuleks leida mõistlik kolmepoolne kompromiss (riik, ettevõtjad ja loomakaitsjad).

Vabariigi Valitsus eelnõu kohta seisukohta ei võtnud, jäädi oma varasema seisukoha juurde. Tuletan meelde, et poolteist aastat tagasi ka Riigikogu arutas antud küsimust siin suures saalis. Taimo Aasma võttis Keskkonnaministeeriumi nimel asja kokku, et nemad vaatavad ainult keskkonnaaspekte ning farmides, kus nõuded on täidetud, ei ole nende seisukoha järgi hetkel keelustamine vajalik. Lisaks ütles ta, et olukord on kasvandustes kogu selle diskussiooni käigus paranenud, on tehtud investeeringuid, millega on täidetud ka keskkonnanõuded.

Lühidalt veel kolm viimast komisjoni liikmete arvamust. Terje Trei ütles, nagu ta ütles ka oma küsimuses täna suures saalis, et tema arvates ei peaks keelustama seda, mis mujal on lubatud, ja samuti sõltuvad uuringu tulemused sellest, kuidas küsida. Kalle Palling ütles, et ta ei toeta karusloomade kasvatamist, aga kui lahendust ei pakuta, siis ei ole ta ka kasvanduste sulgemise poolt, on vaja pikka plaani. Ka komisjoni esimehe Rainer Vakra seisukoht oli selge: igal juhul on näha, et vaatamata tänasele hääletusele siin suures saalis on antud teema päevakorral ja läheb väga paljudele Eesti inimestele korda. Tegemist on eetikaküsimusega. Sellest tulenevalt – seda ütles ka üks küsija siin – oleks Maaeluministeeriumi ülesanne teha konkreetsed arvutused, arvestades nii käivet kui ka kasumit, mida läheb maksma nende ettevõtete ümberstruktureerimine, olgu siis kas kõigepealt riigi poolt väljaostmise kaudu või mingil muul kujul. Ehk ei tuleks mitte lihtsalt öelda, et meil neid numbraid ei ole ega ole põhjust analüüsida. See oli keskkonnakomisjoni arvates selge ülesanne. Me näeme ette, et ka tulevikus need teemad tõstatuvad. On vaja konkreetset kava, et kui Riigikogu liikmed seda ettepanekut toetavad, mis see siis maksma läheb. See kokkulepe sai tehtud ka keskkonnakomisjonis, et kui Riigikogu suur saal peaks seda eelnõu toetama, siis kindlasti esimese ja teise lugemise vahel on vaja leida see konkreetne mehhanism, kuidas ettevõtetele tekkinud kahju hüvitatakse. Komisjoni seisukoht oli, et kindlasti ei tohi seda teha ülepeakaela. Tunnustati eelnõu esitajaid, et ka eelnõus on ette nähtud üleminekuaeg, mis on viis aastat.

Selle pinnal tehti konkreetsed otsused: määrati ettekandjaks komisjoni liige Rainer Vakra

(konsensuslikult), ühtlasi tehti konsensuslikult ettepanek saata eelnõu tänaseks suurde saali. Kui poolteist aastat tagasi oli eelnõu n-ö poolt 1 komisjoni liige, siis seekord oli poolt 2 liiget, aga komisjon tegi ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, selle poolt olid Valeri Korb, Meelis Mälberg, Urve Palo, Terje Trei ja selle vastu olid keskkonnakomisjoni aseesimees Kalle Palling ja esimees Rainer Vakra. Nüüd on aeg küsimusteks. Aitäh teile!

12:45 Aseesimees Kalle Laanet

Austatud keskkonnakomisjoni esimees Rainer Vakra, teile on vähemalt üks küsimus. Heljo Pikhof, palun!

12:45 Heljo Pikhof

Aitäh tubli töö eest komisjonis ja ka põhjaliku ettekande eest komisjoni seisukohtade tutvustamisel! Mul on üks küsimus. Kuidas sina ise keskkonnainimesena sellesse eelnõusse ja sellesse piirangusse suhtud?

12:45 Rainer Vakra

Aitäh! Mina väljendasin oma seisukohta ka hääletamisel ja olen samal seisukohal, nagu ma olin ka poolteist ja kaks aastat tagasi. Ma pean ütleva, et need arutelud on minu seisukohta kinnistanud, mitte vastupidi. Esiteks, minu arvates oli väga oluline see märk, et kõikidest Eestis toodetud karusnahkadest tehakse vaid edevuse rahuldamiseks mõeldud tooteid. Kõikvõimalikud näited kasukate ja muude asjade kohta tegelikult ei päde. Punkt kaks on see, et minu arvates 21. sajandi eetika- ja väärtusruumi ei sobi, kui loomi peetakse ja tapetakse vaid selle nimel, et nülgi neilt nahk. Mul on head sõbrad, kes mulle selles asjas alati, ka raskel hetkel, toetava sõna ütlevad, olgu see kas Tallinna Loomaaia direktor Maran või tuntud-teada zooloog Aleksei Turovski. Nad toovad alati lihtsa näite: kui keegi soovib teada saada, üleüldse millistes kunstlikes tingimustes võiks metsloom elada selliselt, et ta võiks ennast enam-vähem hästi tunda, siis tuleb minna Tallinna Loomaaeda ja vaadata, kui suured ruumid ja millised tingimused neil seal on, ning siis tuleks võrrelda seda karusloomakasvanduse pisikeste kuutidega. Siis saab aru, millest on jutt. Minu hea kirikuõpetaja Nõmmelt Ove Sander ütleb alati, et seda, mida me teeme loomadele, teeme ka iseendale.

12:47 Aseesimees Kalle Laanet

Hea komisjoni esimees, teile rohkem küsimusi ei ole.

12:47 Rainer Vakra

Aitäh, austatud Kalle Laanet! Ilusat päeva teile ka!

12:47 Aseesimees Kalle Laanet

Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Kas Peeter Ernitsal on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna volitus? Nagu ma aru saan, on. Palun!

12:47 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja ja kolleegid! Piinlik on siin olla. Ma olen siin samal põhjusel juba teist korda, olin ka eelmisel korral, kui selle eelnõuga välja tuldi ja see jõudis oma loomulikku surma surra, ning olen ka praegu, kui äärmusradikaalsed loomakaitsjad, eelkõige sotsiaaldemokraatide varjus, ründavad uuesti. Ma küsin: kelle valu on valusam, kelle elu on kallim? Igaühe valu on ühesugune, igaühe elu on kallis. Aga eelnõu 755 sätestab, et hõberebase ja mingi elu on kallim ja väärtuslikum kui kodusea, lamba, veise, kana jne elu ning ka nende valu on valusam, mingi valu on valusam kui kodusea valu. Eelnõu esitajad räägivad mingi ja hõberebase viletsatest elutingimustest. Ma tuletan meelde, et ma olen oma elus töötanud ka loomaaias ja olen väga hästi kursis rahvusvahelise loomaaiaanduse ideoloogia ja loomade heaoluga. Kahjuks ei võimalda aeg sellest rääkida. Eelnõu esitajad räägivad, kui viletsad on mingi ja hõberebase elutingimused, kuigi standardid on 1. jaanuarist 2017 tunduvalt paranenud, puuride mõõtmed on suurenenud. Aga vaatame: 5000 inimese kodud on äärmiselt tuleohtlikud, Päästeameti programmi järgi suudame aastas korda teha 500 kodu. Üle 60 000 lapse elab – ma räägin inimlastest, mitte mingi või hõberebase lastest – ebapiisavaks tunnustatud tingimustes. Sooja toitu saavad nad korra päevas, siis, kui koolis seda antakse. Õpilaskodudes on tavaline tähelepanek, et eriti palju süüakse esmaspäeva hommikul ja reede õhtul, st kui tullakse kodust või minnakse koju, kus ei ole

väga paljudel, kümnetel tuhandetel lastel elementaarseid elutingimusi. Tuletan meelde, et mink ja hõberebane saavad iga päev korralikult süüa, kuigi nemad sooja toitu ei söö, sest sooja toitu ei ole kiskjatel kombeks süüa. Järelikult võitlevad eelnõu esitajad praegu valikuliselt mõnede põllumajandusloomade, minkide, hõberebaste ja teiste eest, selle asemel et tegelda kümnete tuhandete inimestega, kes elavad ebapiisavaks tunnistatud tingimustes.

Praegu käib valimiskampaania. Ma näen seda iga päev, näete ka teie. Te teate väga hästi, ka eelnõu esitajad teavad, et see, millega nad välja tulid, on tegelikult topeltstandardid, see on võlts, millega nad välja tulid. Eelkõige peaks mõtlema inimestele, aga mitte mõnedele põllumajandusloomadele, mingile, hõberebasele ja veel mõnele teisele. See on väga võlts!

Ma rääkisin hetk tagasi maaeluminister Tarmo Tammega. Helistasin talle ja küsisin, et, Tarmo, kuidas siis põllumajandusministeerium sellele vaatab. Muuseas, nende nimekiri, kes on selle eelnõu vastu, on väga pikk.

Kas tohiks saada veel paar minutit?

12:52 Aseesimees Kalle Laanet

Palun! Kolm minutit lisaaega.

12:52 Peeter Ernits

Barbi Pilvre rääkis, kuidas Eesti Jahimeeste Selts on poolt. Ei ole – see on vale. Vale! Ma küsisin maaeluministrilt, kuidas tema ja tema ministeerium sellele vaatavad. Ta ütles mulle niimoodi, et loomulikult on nad vastu. Ta ütles mulle veel seda, et Soome valitsus pigem eelisarendab karusloomakasvatust – eelisarendab! –, aga meie tahame sellele majandusharule vee peale tõmmata. Me peame tegelikult saadikutena lähtuma kainest mõistusest, kaaludes plusse ja miinuseid, aga mitte emotsioonist või radikaalsete loomakaitsjate huvidest, kes praegu on tegelikult selle eelnõuga populistlikult välja tulnud.

Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ei saa sellega nõustuda. Ma tean, et mind ja kõiki meid, kes me selle vastu hääletame, naelutatakse taas häbiposti: mingisugused loomapiinajad ja -vaenlased! Ma olen kogu elu loomadega tegelnud ja tegelen ka praegu. Aga see eelnõu, ütlen teile, on äärmiselt variserlik ja võlts. Kui vaadata, siis minu ja meie selja taga on küsitluste järgi ligi 70% rahvast, seda ka Tartu- ja Jõgevamaal. Kõige väiksem on see protsent tõesti Tallinnas, aga ka Tallinnas on enamik selle eelnõu vastu.

Ma ei hakka rääkima spämmirünnakust, millest ka mina osa sain. See oli agressiivne, mõõdutundetu ja minu Riigikogu karjääri jooksul kõige pretsedenditum rünnak. Nii et need on äärmusradikaalid, olgu nad siis seotud sooideoloogiaga või olgu nad loomaõiguslased – vahet pole.

Lühidalt, see eelnõu tuleks saata prügikasti. Ma ütlen seda täie teadmisega. See ei ole absoluutselt seotud sellega, nagu mulle meeldiks loomade valu, nagu kellegi valu oleks valusam ja mina oleksin mingisugune jõhkard. Küsige ka Jaanus Marrandilt, kes on siin saalis ainus, kes tegelikult tunneb põllumajandusloomade pidamise valdkonda. Tema allkirja sellel eelnõul ei ole. Nii et aitäh!

12:55 Aseesimees Kalle Laanet

Heljo Pikhof, palun!

12:55 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head kolleegid! Taas kord on Riigikogus arutlusel karusloomafarmide keelustamine Eestis, mis näitab, et avalik huvi karusloomafarmide keelustamise vastu on tugev ja aina kasvamas. Aegade algusest peale on loomad elanud inimeste kõrval, varustades meid väga erinevate ressurssidega ning aidanud teadusel areneda. Tänapäeval oleme jõudnud punkti, kus riiete tootmiseks ei ole karusnahk enam vajalik ning laialt on saadaval soodsamaid, efektiivsemaid ning keskkonnasõbralikumaid alternatiive. Karusnahast on saanud luksuskaup, mida kannavad sooja saamiseks vähesed, ning karusloomakasvatus on orienteerunud detailide tootmisele: mütsituid, jopekraed, võtmehoidjad. Sellest arengust tulenevalt arvab aina suurem hulk inimesi, et loomade pidamine väikestes puurides üksnes karusnaha tootmise eesmärgil ei ole meie ühiskonnas enam õigustatud tegevus.

Karusnahafarmide täieliku keelustamise otsus on vastu võetud juba 13 Euroopa riigis. Kantar Emori novembris tehtud uuring näitas, et 69% Eesti elanikest ei toeta loomade kasvatamist karusloomafarmides üksnes karusnaha saamise eesmärgil. Veelgi enam, tulevikusuundi Eesti elanike

avalikus arvamuses illustreerib väga hästi fakt, et vanuserühmas 15–35 ei pooldanud (sama uuringu järgi) loomade kasvatamist üksnes karusnaha saamise eesmärgil 84% vastanutest. Sama uuring näitab ka seda, et hoiak karusloomafarmide suhtes ei ole sõltuvuses poliitilisest maailmavaatest. Hetkel Riigikogu koosseisu kuuluvate erakondade toetajatest ei poolda karusloomafarme Eestis Keskerakonna valijatest 60%, Reformierakonna valijatest 61%, EKRE valijatest isegi 68% ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna valijatest 65%. Kahjuks ei olnud Isamaa ja Vabaerakonna valijate kohta selles uuringus võimalik usaldusväärselt hinnangut anda.

Eestis peetakse puurides umbes 200 000 karuslooma, suur osa neist on AS-i Balti Karusnahk farmis. Keila külje all Karjakülas asuv AS-i Balti Karusnahk farm on üks Baltimaade suurimatest karusloomafarmidest, mis annab umbes 90% kogu Eesti karusnahatoodangust. Karjakülas kasvatatakse rebaseid ja minke. Balti Karusnahk AS kuulub Soome omanikele, nagu me juba siin kuulsime. PRIA andmetel tegutseb Eestis 17 tšintšiljakasvandust. Kuna kõik nahad eksporditakse Soome või Taani, Eestis nahkade parkimist ei toimu, siis ei puudutaks farmide sulgemine teistel karusnahaga seotud ametikohtadel töötavaid inimesi.

Karusnahatööstusel ei lähe Eestis kuigi hästi. 2017. aasta majandusaruandest nähtub, et AS Balti Karusnahk sai ligi 1,5 miljonit eurot kahjumit, millest tulenevalt on kõvasti vähendatud ka sealsete töötajate arvu: 2015. aastal töötas seal 73 inimest, möödunud aasta suvel vaid 46. Tšintšiljakasvatusele kaasatud täistööajale arvestatud tööjõu kohta puudub kahjuks adekvaatne hinnang, ent maaülikooli uuringu järgi oli see 2014. aastal kokku 20 töötajat. Seega, karusloomakasvatuse keelustamine ei tooks kaasa arvestatavat majanduslikku kahju. Tegu on hääbuva ja ebaeetilise tööstusega, mis ei peaks kuuluma Eesti nüüdisaegsesse ettevõtluskeskkonda.

Kolm minutit palun veel!

12:59 Aseesimees Kalle Laanet

Palun! Kolm minutit lisaaega.

13:00 Heljo Pikhof

Olen oma silmaga näinud tingimusi, milles loomad peavad kasvama. On ju üheselt selge, et kitsastesse puuridesse aheldatud loomad kannatavad ja neid loomi kasvatatakse vaid selleks, et saada neilt kätte mütsitutt, võtmehoidja karvatutt või krae. Karusloomafarmide sulgemine tähendab loomade kannatuste ja piinade lõppu, küll mitte kohe, vaid mõne aasta pärast. Ühiskonna üheks mõõdupuuks on ka suhtumine loomadesse. Langetame siis sellise otsuse, mida toetab peaaegu 70% Eesti elanikest. Pole kahtlustki, et aasta-aastalt see protsent jõudsalt kasvab. Karusloomafarmide aeg peab ümber saama. Aga nüüd veel Peeter Ernitsale selgituseks. Sa oled küll usinalt neli aastat siin saalis olnud, aga sa pole tähele pannud, kui palju on tänu nendele eelnõudele, mis on seaduseks saanud, ära tehtud laste ja lastega perede heaks, kui palju on ära tehtud last üksi kasvatavate vanemate heaks. Tänu sellele on süvavaesuses kasvavate laste arv vähenenud viimase viie aasta jooksul kolm korda, mis on väga tähtis ja oluline. Samuti on päevakorral omastehooldus ja muud teemad. Rääkida, et me oleme inimesed ära unustanud – ma arvan, et Eesti rahvas teab, et ei ole. Aitäh!

13:01 Aseesimees Kalle Laanet

Mihhail Stalnuhhin, palun! Kolm minutit lisaaega.

13:01 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid ennekõike meie fraktsioonist! Me arutasime seda ja otsustasime, et kuigi valdav osa fraktsioonist ei toeta seda seaduseelnõu, me jätame hääletamise vabaks. Kolmel inimesel, kes on eelnõule alla kirjutanud, jäägu võimalus hääletada nii, nagu nemad vajalikuks peavad. Nüüd paar asja selle menetluse kohta, mille tunnistajateks me siin olime. Üsna huvitavaid asju sai teada. Ma kindlasti küsin siseministri käest, kas tõesti on tema kasukas ostetud *second-hand*ist, taaskasutuskeskusest, nagu siin üks versioon kõlas.

Kui rääkida sellest seaduseelnõust, siis võin öelda, et teate, ma armastan loomi. Ma armastan loomi ja minu kabinetis ripub sellel kohal, kus tavaliselt ripub presidendi portree, üks suur ilus koerapilt. See koer oli targem mõnestki inimesest, keda ma oma elus olen tundnud, ja vähemalt ühest presidendist oli ta targem. Nii et see pilt ripub õiges kohas. Eelmine aasta eraldasid ma oma katuserahast väga suure summa – suurema osa – kassitoa remondiks. Kui ma nüüd astun sealt läbi ja näen neid pooltsadat kassi,

kes ei pea enam külmas keldris niiskuses istuma, siis ma tunnen ennast paremini.

Aga ma ei toeta seda eelnõu. Ja neid põhjuseid on üsna palju. Esimene põhjus on see, et kui üks kolleeg küsis minu käest, kas selliseid eelnõusid on varem ka olnud, siis ma mõtlesin alguses pikka aega, tuletasin meelde ja siis tulin järeldusele, et jah, on olnud küll, ainult need on olnud teisest valdkonnast. Näiteks venekeelne gümnaasium – mitte keegi ei taha tegeleda õpikute ega õpetajatega, mitte keegi ei taha neid õpetajaid kasvatada ega õpikuid kirjutada ja välja anda. Lihtsalt paneme kinni ja ongi kõik. Ja need vaesed naaritsad. Ühelt poolt on võimalik midagi ette võtta, et nende eluolu parandada, teiselt poolt on võimalik pakkuda, et nad kiiremas korras ära tappa, ja ongi kõik. Ei ole inimest, ei ole probleemi; ei ole naaritsat, ei ole probleemi! Te ju saate aru, et sellega ei muutu mitte midagi. Kõik, kes te eelnõule alla kirjutate, ju saate aru, et turg on turg. Kui naaritsakasvatust ei ole Eestis, siis ei tähenda see veel, et see kaob Soomes ja Venemaal. See lihtsalt kolib Eestist sinna üle ja ongi kõik, protsess jätkub seal.

Siin võib olla, jah, väga emotsionaalne moment: kuidas siis, me ju kaitseme, me ju seisame kaitsel, ja vaadake, kuidas rahvas toetab, 70%, sa näed, kuidas see protsent kasvab 60-lt 70-le! Millest seal rääkida? Aga kas kõik need, keda on küsitletud, said aru, millest on juttu? Milline oleks tulemus, kui küsitlus oleks tehtud nende inimeste hulgas, kes on oma elus kas või viis töökohta loonud, kusjuures mitte Tallinnas, mitte Tartus, vaid kuskil maapiirkonnas? Seda nimetatakse mikromajandusharuks, aga proovige seda asendada! Leidke võimalus, kuidas seda teha niiviisi, et mitte krabada raha riigieelarvest, seda paksult kinni tampida.

Nii et minu arvates on see pigem emotsionaalne probleem. See on topeltstandardi probleem, sh see, millest rääkis kolleeg Ernits, aga ka otseselt see, mis puudutab loomi üle riigi. Tegeleme riiklike programmidega, nii et riik vastutaks selle eest, et kõik koduloomad saaksid elu jooksul toitu, normaalsed elutingimused jne! Tegeleme sellega!

Veel üks asi. Ma kuulsin, et taimetoitlaseks meid keegi ei tee. Aitäh! Jahinduse vastu me ka ei ole. Aga kui ma Barbi käest küsisin, kuidas oleks, kui neid farme ei oleks mitte neli-viis, vaid 400–500, siis ta jäi mõttesse. Aga mis vahet seal on? Me ei saa iga konkreetse inimese puhul otsustada selle järgi, et ta on kuskil kollektiivis, kogu kollektiiv on süüdi, kõik tunnistatakse süüdlasteks ja neid karistatakse. Me tahame õiglust, me tahame igaüks konkreetselt õiglust. Miks peab mõni farm kannatama selle pärast, et neid farme on kõigest neli-viis kogu riigi peale? Te ise ütlete, et kui neid oleks sada korda rohkem – mis on täiesti võimalik –, siis oleks suhtumine hoopis teine. See on loogikaviga, see on ka eetiline viga. Niiviisi ei tohi! Ei tohi farmidesse suhtuda nii, nagu teie vasak jalg seda soovib! Ei tohi vene koolidesse suhtuda nii, nagu teie vasak jalg soovib! Küsige ennekõike asjatundjate käest. Sellisest printsiibist on vaja keelduda, puudutab see siis kooli või naaritsafarmi.

Oleksin veel paari asja hea meelega teile rääkinud, aga aeg saab otsa. Keskerakonna fraktsioon ei toeta, valdavas osas me ei toeta seda seaduseelnõu. Kui teid häirib loomade olukord, võtke meetmeid, selleks et seda parandada. See, et te lõpetate farmide tegevuse, ei tähenda, et loomad, needsamad naaritsad, peale seda ei sure meie naaberriikides. Aitäh!

13:09 Aseesimees Kalle Laanet

Jürgen Ligi, palun!

13:09 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! On kindel, et erinev suhtumine sellesse eelnõusse ei jookse tegelikult mööda erakondade piire. Tehnoloogiliselt võib ju keegi hääled kokku ajada ühes või teises suunas, aga ma usun, et normaalne inimene suhtub sellesse eelnõusse siiski kahetiselt, näeb siin rohkem või vähem plusse ja miinuseid. See kajastub ka meie erakonna hoiakus: on neid, kes on kindlalt selle eelnõu poolt, on sellele alla kirjutanud ja on valmis hääletama, argumente selleks on nii emotsionaalseid kui ka ratsionaalseid, ja on ka neid, kes on kirklikult võtnud sõna selle eelnõu vastu, ja see on ka mõistetav. Siin ei ole põhjust üksteisele näpuga näidata. Kõige halvem, mis siin saalis on täna olnud, on selline äärmuslik kraaklemine. On olnud enda esitamist ainsa loomasõbrana või eelnõu sõimamist silmakirjalikuks ja võltsiks ja mis see kõik siin oli, üks mees rääkis kaheksa minutit ainult sellest. Nii ei saa.

Mina isiklikult olen võidelnud alati isegi sellise sõnastuse vastu, et nr 1 on inimene, et inimene on kõige tähtsam. Ma põlgan tõepoolest sellist vaadet. Inimene ei ole looduse kuningas, see suhtumine võiks jääda nõukogude aega, et looduselt võib võtta ja elusolenditega võib teha mida iganes, kahetsemata

mitte midagi. See on tõesti minu positsioon olnud ja mitte ainult loomade, vaid ka taimede suhtes. Mina arvan isiklikult, et ka taimedel on hing ja ka neid tuleb tappa võimalikult vähe. Ja edev luksus on midagi, mis on minu arvates tõepoolest väärtusetuste *top*'is. Midagi ei ole teha, nii on. Edvistamine karusnahaga on mulle olnud eluaeg arusaamatu ja samas on elusloodus olnud väärtuste tipus. See on olnud mul emotsionaalne hoiak ja ma tunnistan, et selles mõttes olin ma hääletamas selle eelnõu poolt. Aga ma ei esinda selles erakonda või fraktsiooni. Meie fraktsioonis nagu teisteski lähevad arvamused lahku, mis ongi minu arust sellise eelnõu puhul normaalne.

Küsimus on ju piiris. Me keegi ei ole olnud eluaeg taimetoitlane. Kui palju neid praegugi on? Me keegi ei ole patust puhtad ja me keegi tegelikult ei ole siin algatamas sellist eelnõu, mis välistaks üldse elusloodusega halvasti käitumise. Me kogu aeg tarbime rohkem, kui loodus välja kannatab. Seda on aus tunnistada. Kas piir on täpselt karusloomakasvatuse koha peal, mille me peaksime keelustama, jääbki vaieldavaks. Tunnistame seda, et jääbki vaieldavaks, kui kaugele me tegelikult tohime keelamispoliitikaga minna. Me oleme üsna järske otsuseid Riigikogus enamuse hääletega vastu võtnud, mis on algusest peale minu arvates vale olnud. Selles mõttes ma tahaks selle keelamise vastu olla. Keelamise vastu tahab olla ka nii mõnigi meie fraktsioonis (ma räägin siin nagu fraktsiooni nimel). On ka täiesti reaalne, et kümned tuhanded inimesed sõltuvad loomakasvatusest ja loomi tapetakse, neid kasvatatakse tapmise eesmärgil, et nad ära süüa. Kas siis ärasöömine on midagi üliinimlikku, teise ärasöömine? Ei ole ju. Nii et emotsionaalsed pursked ühes või teises suunas on minu arust siin täiesti tarbetud. Paneme selle asja hääletusele ja vaatame, milline tulemus tuleb.

Oudekki, kes on eelnõule alla kirjutanud, stigmatiseeris minu erakonda. Ei, minu erakonnas on väga kirglikke eelnõu toetajaid. Ma olin ise poolt hääletamas. Ei ole mõtet näpuga näidata, et teie olete nüüd need ...

Palun lisaaega!

13:14 Aseesimees Kalle Laanet

Palun! Kolm minutit lisaaega.

13:14 Jürgen Ligi

... sellepärast, et teil on kahtlusi. Tõepoolest on tegemist ka eraomandiga, ettevõtlusega, inimeste töökohtadega ja ka ausa ülestunnistusega, et me ju olemegi eluaeg loomade tapmisest ikkagi heaolu saanud. Tuleb seda ka vaadata, eks ole. Minu isiklik soov, nagu ma ütlesin, oli selle eelnõu poolt hääletada. Nüüd ma jätan hääletamata põhjusel, et mind isiklikult on korduvalt solvatud ja mind on sotsiaalmeedias esitatud loomade vaenlasena selle tõttu, et ma olen seletanud, et nii parlamendiga lihtsalt ei tehta. See ei muuda minu suhtumist loomadesse, aga see muutis radikaalselt minu suhtumist loomakaitsjatesse. Nad ei saanud aru sellest argumendist, et Riigikogu peab tundma end otsustajana – mitte surve all olejana, vaid otsustajana. Väga labased on minu arust need argumendid, mida siin ette loeti ja mida edasi ette loetakse, et 68% või mingi muu protsent inimesi on poolt. See sõltub, esiteks, küsimuse esitamisest. Teiseks, minu arust on poliitika üks põhikunste suuta ise otsustada ka sel juhul, kui avalik arvamus on ühesel seisukohal. Me võime hääletada avalikule arvamusele vastu, see on võib-olla poliitiku kõige kõrgem kvaliteet, mida ma hindan, kui see on argumenteeritud. Argumenteeritud vastuhääletamine avalikule arvamusele on väga demokraatlik valik. Ma austan neid, kes seda on elus suutnud teha, ja olen ise ka korduvalt avalikule arvamusele vastu astunud ega häbene seda. Nii et ma tahaks kõigepealt seda, et sellised kampaaniad, solvamised ja kurjustamised põhimõtteliselt lõppeksid. Siin mitmed naersid, kui nimetati Kremlit, aga siin on tegelikult see aspekt, kui kaugele me laseme nüüdisaja ühiskonnas, meediaühiskonnas minna sellisel protestijõul, väljapressimise jõul, avaliku arvamuse või huvigrupi pealesurumise jõul. Tegelikult me ju teame, et suured protestiliikumised on manipuleeritud. Ma olen kindel, et Eesti loomakaitsjad ei ole manipuleeritud, aga ma võin teile kindlalt öelda, et protestiliikumised Euroopas on massiliselt manipuleeritud. On need kollased vestid ja on jäädud sellega vahele, et on saadud kas inimesi või otseselt raha, selleks et õnnestada süsteemi. Nii et ma ei naernud sel hetkel kaasa. Mitte et see eelnõu oleks seotud Kremli manipulatsioonidega, aga ta on ikkagi demokraatlike väärtustega seotud – see, et meil on õigus avaldada seisukohta, kas "poolt", "vastu", "erapooletu" või mitte hääletada. Ja mina kasutan seda võimalust. Demokraatia kaitseks. Midagi naerda siin ei ole, Jevgeni, mitte midagi. Mina pigem põlgan seda, kui te olete nii üksmeelselt siin näiliselt ühel seisukohal, aga samas te kaitsete põllumehi, kes teevad selliseid asju iga päev. Nii et lase hääletamine vabaks. Mina arvan, et nii peaksid kõik fraktsioonid tegema. Aitäh!

13:17 Aseesimees Kalle Laanet

Aitäh! Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 755 esimesel lugemisel tagasi lükata. Läheme hääletamise ettevalmistamise juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku Riigikogu liikmete Hannes Hanso, Toomas Jürgensteini, Heljo Pikhofi, Marianne Mikko, Barbi Pilvre, Heidi Purga, Hardi Volmeri, Keit Pentus-Rosimannuse, Inara Luigase, Oudekki Loone, Eiki Nestori, Madis Millingu, Helmen Küti, Liina Kersna, Jevgeni Ossinovski, Yoko Alenderi, Jaanus Karilaidi ja Heimar Lengi algatatud loomakaitseseaduse ja looduskaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 775 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Head kolleegid, ettepaneku poolt hääletas 28 Riigikogu liiget, vastu oli 25, erapooletuks jäi 1. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust. Eelnõu 755 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ning langeb Riigikogu menetlusest välja. Head kolleegid, tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.21.